

MOLUKKERS IN NEDERLAND

Moluccans in the Netherlands

Molučané v Nizozemsku

Diplomová práce

Nizozemská filologie

Olga Vašková

Vedoucí práce: Prof. dr. Wilken Engelbrecht, cand. litt.

Olomouc 2017

Hierbij verklaar ik dat ik mijn masterscriptie zonder hulp van derden heb geschreven en dat ik alle gebruikte literatuur en andere bronnen heb vermeld.

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a jiné zdroje, které jsem použila.

V Olomouci, dne 3. května 2017

Olga Vašková

Dankbetuiging:

Ik wil graag van harte mijn dank betuigen aan mijn scriptiebegeleider prof. dr. Wilken Engelbrecht, cand. litt. voor zijn waardevolle adviezen en aanmerkingen bij de verwerking van mijn masterscriptie.

Inhoud

Inleiding	7
1. GESCHIEDENIS VAN DE MOLUKKEN	10
1.1 Geografische ligging van de Molukken	10
1.2 Eerste ontdekking van de Molukken en eerste handel	11
1.3 Eerste Portugezen en het Christendom.....	11
1.4 Nederlands gezag op de Molukken	13
1.4.1 Aankomst van de Nederlanders	13
1.4.2 Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC).....	13
1.4.3 Protestantisme op Molukken	14
1.4.4 Christendom en islam op de Molukken.....	15
1.4.5 Situatie op Molukken na het faillissement van de VOC.....	16
2. KONINKLIJK NEDERLANDS-INDISCH LEGER (KNIL).....	18
2.1 Recruitering van Molukse soldaten in de KNIL.....	18
2.2 Situatie tijdens de Tweede Wereldoorlog	19
2.2.1 Japanse bezetting	19
2.2.2 Moluks verzet tijdens de Japanse bezetting.....	21
2.2.3 Massamoord op Babar.....	22
2.3 Situatie na de Tweede Wereldoorlog	23
2.3.1 Onmiddellijk na de Tweede Wereldoorlog.....	23
2.3.2 Bersiap en de politionele acties.....	23
2.3.3 Situatie van knillers na de RTC.....	26
3. UITROEPING VAN DE REPUBLIK MALUKU SELATAN EN VOLGENDE GEBEURTENISSEN	28
3.1 Uitroeping van de Republik Maluku Selatan (RMS).....	28
3.2 Situatie van de KNIL soldaten na de uitroeping van RMS.....	31
3.3 Molukse aankomst naar Nederland.....	32
3.3.1 Eerste opvang en ontslag van KL	32
3.3.2 Huisvesting en het leven in woonorden	34
3.4 Zelfzorg regeling	37
3.5 Van tijdelijk verblijf naar permanent.....	38

4.	RADICALISERING IN NEDERLAND.....	40
4.1	Situatie in Indonesië 1950 - 1966	40
4.2	Radicalisering.....	41
4.2.1	Brand in de Indonesische ambassade.....	41
4.2.2	Periode van gijzelingen (1970 – 1978).....	42
	Wassenaar 1970	42
	Gijzelingspoging koningin Juliana	43
	Treinkaping Wijster 1975	44
	Treinkaping De Punt en Bovensmilde 1977.....	46
	Assen 1978.....	48
5.	ERKENNING VAN DE ERESCHULD VAN NEDERLANDSE ZIJDE NA 1986	50
5.1	Periode tussen 1977 – 1986	50
5.1.1	Nieuwe positie van Molukkers in Nederland.....	50
5.1.2	Badan Persatuan en de aanloop naar de historische overeenkomst.....	50
5.2	Lubbers/Metiarj overeenkomst 1986.....	53
5.3	Nieuwe positie	53
6.	HUIDIGE SITUATIE VAN MOLUKKERS IN NEDERLAND	55
6.1	RMS weer in beeld.....	55
6.1.1	Nieuwe president van RMS	55
6.1.2	Derde generatie Molukkers en RMS.....	56
6.1.3	<i>Kerusuhan</i> en de situatie op Molukken 1999 – 2002	57
6.1.4	Reactie in Nederland	59
6.2	Integratie en identiteit van de Molukkers in Nederland	62
6.2.1	Integratie	62
6.2.2	Definitie van identiteit.....	63
6.2.3	Molukse identiteit op basis van de persoonlijke ervaringen.....	63
6.3	Generationeel effect.....	65
6.4	Molukse jongeren	66
	Conclusie	68
	Bronnen.....	70

Bibliografie:.....	70
Kranten:	70
Internetbronnen:.....	71
Bijlagen	74
Resumé	76
Summary.....	77
Anotace.....	78

Inleiding

Als een onderwerp van mijn scriptie heb ik het thema van de situatie van Molukkers in Nederland gekozen. Het wereld is heel veelkleurig. Het biedt veel mogelijkheden aan en elk mens probeert hier zijn plaats te vinden. Mensen zijn sterk gebonden aan hun geboorteland waar ze wortels hebben. Uit verschillende redenen verhuizen ze. Soms willen ze dat zelf om een nieuwe mogelijkheden te krijgen. Soms zijn de mensen gedwongen om hun vaderland te verlaten. Dat kan bijv. door de politieke situatie en de veiligheid. Wij noemen deze mensen politieke migranten. Verder kennen wij de arbeidsmigranten die vanwege betere arbeidsmogelijkheden naar een ander land verhuizen.

Er bestaat echter een specifieke groep van ongeveer 12.500 mensen die uit Indonesië naar Nederland verhuisd werden. Deze verhuizing verliep op een bijzondere manier en werd sterk beïnvloed door de politieke omstandigheden die in de loop van één generatie uitzonderlijk moeilijk en veranderlijk zijn geweest. Bij deze groep mensen bedoel ik de Molukkers, bewoners van de Molukse eilanden in Indonesië.

Tijdens mijn studie heb ik ook geprobeerd tijdelijk in een vreemd land te wonen. Dankzij allerlei mogelijkheden die de Palacký Universiteit en onze vakgroep Neerlandistiek bieden, heb ik vier maanden aan Universiteit Wenen doorgebracht. Hier heb ik een college over verschillende groepen migranten die in de huidige Nederland wonen gevolgd. Juist in dit college hoorde ik voor het eerste keer uitgebreider over het noodlot van Molukkers en de moeilijkheden die ze moesten bestrijden. Het verhaal van de generaties mensen die jarenlang niet wisten of ze ooit weer naar hun geboorteland zullen teruggaan, of ze daar ooit welkom zouden zijn, heeft grote indruk op mij gemaakt. Ik heb verschillende boeken uit de bibliotheek over dit onderwerp geleend. Later heb ik besloten juist over Molukkers een scriptie te schrijven.

De Molukkers die in 1951 met hun gezinnen naar Nederland verhuisd werden, waren soldaten van het Nederlandse koloniale leger, het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger geweest. Door de lastige situatie op Molukse archipel na de Tweede Wereldoorlog

werden ze tijdelijk naar Nederland gebracht. Bij de komst van de Molukkers waren zowel de Molukkers als de Nederlanders overtuigd dat ze slechts tijdelijk in Nederland zouden blijven. Desondanks is de situatie veranderd en de meerderheid van Molukkers kwam nooit terug naar hun vaderland. De kwestie van het tijdelijke verblijf speelt in de situatie van de Molukkers een belangrijke rol. Door de startpositie van de Molukkers in Nederland was ook hun integratie in de Nederlandse samenleving specifiek.

De inhoud van mijn scriptie bestaat uit zes hoofdstukken. Het eerste deel van mijn scriptie bevat een korte voorstelling van de Molukse eilanden. Ik ga mijn aandacht richten op de geografische gegevens van deze archipel en op de eerste ontdekking. Dit hoofdstuk beschrijft de geschiedenis van de Molukse eilanden, de eerste handel en de eerste Molukse contacten met Europese handelaren. Samen met de zowel Europese als ook niet-Europese kooplui kwamen ook nieuwe religies naar de Molukse eilanden. Ik ga me richten op de religieuze ontwikkelingen en op de relatie van de Verenigde Oost-Indische Compagnie met Molukkers.

Het tweede hoofdstuk beschrijft het begin van het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger en de volgende gebeurtenissen. Eerst ga ik me richten op de situatie tijdens en onmiddellijk na de Tweede Wereldoorlog en de prestatie van Molukse soldaten die voor het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger hebben gevochten.

Het derde hoofdstuk gaat over de periode tussen 1945 en 1959. Dit hoofdstuk beschrijft de naoorlogse gebeurtenissen in Indonesië en de uitroeping van de Republiek Maluku Selatan. Verder wordt er beschreven hoe de situatie van de Molukse soldaten is veranderd. Ik ga de aankomst van de Molukkers in Nederland en hun eerste jaren in dit land beschrijven.

In het vierde deel van mijn scriptie ga ik me richten op de radicalisering van Molukkers in Nederland. Deze radicalisering ging hand in hand met de gebeurtenissen in Indonesië. Ik ga de gijzelingen in de periode tussen 1970 en 1978 beschrijven en de gevolgen van deze acties.

Het vijfde deel gaat over de erkenning van de ereschuld van Nederlandse zijde, over de Lubbers/Metiarij overeenkomst in 1986 en over de nieuwe positie van Molukkers in de Nederlandse samenleving.

In het zesde en tevens het laatste hoofdstuk ga ik over de huidige situatie van de Molukkers in Nederland schrijven. Ten eerste ga ik de situatie rondom de Republiek Maluku Selatan beschrijven en de relatie van jonge Molukkers tot deze Republiek Maluku Selatan. Ten tweede ga ik mij bezighouden met de gewelddadige gebeurtenissen op Molukken en met het gevolg van deze ontwikkelingen op de Molukse gemeenschap in Nederland. Op basis van persoonlijke ervaringen en verhalen van Molukkers ga ik de kwestie van de Molukse integratie en identiteit bewerken.

In mijn scriptie wil ik nagaan hoe de relatie van Molukkers tot Nederland in de loop van tijd is veranderd en hoe hun droom over het eigen vrije land is veranderd.

1. GESCHIEDENIS VAN DE MOLUKKEN

1.1 Geografische ligging van de Molukken

De Molukken zijn een eilandengroep die in het oosten van Indonesië ligt. Deze eilanden zijn in drie regio's verdeeld: de Noord-Molukken met de eilanden Ternate, Tidore en het aangrenzende gebied; de Banda-eilanden met het aanliggende gebied van Zuidoost-Seram en de zuidelijke eilanden; en de Midden-Molukken waarbij het eiland Ambon en het aanliggende gebied behoort.¹ Administratief zijn de eilanden verdeeld in twee provincies, namelijk de Zuid-Molukken (*Maluku Selatan*) met Ambon als hoofdplaats en Noord-Molukken (*Maluku Utara*) met Ternate als hoofdplaats. De hele eilandengroep bestaat uit 1.027 eilanden waarvan meer dan de helft onbewoond is.²

Afbeelding 1: De kaart van Molukken³

¹ Te zien op: <http://www.christenhistorici.nl/wp-content/uploads/2015/04/20031241775706.FraassenIslamMolukken.pdf> laatste toegang op 23.6.2016

² Smeets H, Steijlen, F. *In Nederland gebleven, De geschiedenis van Molukkers 1951-2006*. Amsterdam: Bert Bakker, 2006, p. 23

³ Gedownload van: https://nl.wikipedia.org/wiki/Molukken#/media/File:Maluku_Islands_en.png laatste toegang op 23. 6. 2016

1.2 Eerste ontdekking van de Molukken en eerste handel

De Molukken zijn al eeuwenlang bekend als de specerijeneilanden. Juist de specerijen waren de belangrijkste reden om naar de Molukse eilanden te komen. De eerste mensen die met nootmuskaat en kruidnagels hebben gehandeld waren de Chinezen van de vroege Han Dynastie (206 v. Chr. – 220 na Chr.). Ze kwamen naar de Molukse eilanden om specerijen in te kopen en naar het Midden-Oosten te brengen. In die tijd groeiden deze specerijen alleen in het wild op de naast elkaar gelegen noordelijke eilanden Ternate, Tidore, Moti en Makian. Via verschillende stations bereikten de specerijen ook Europa. Nootmuskaat en kruidnagels zijn heel populair geworden en vele buitenlandse kooplieden zijn naar de Molukken gekomen om met deze specerijen te handelen.⁴

Via de handelaren kwamen de Molukkers in contact met verschillende godsdiensten. In de negende eeuw kwamen de Perzische en Arabische handelaren naar de Molukken. Tussen 1300 en 1400 verspreidden ze onder hun plaatselijke handelspartners de islam. Een goede relatie met de moslimhandelaren was voor de lokale hoofden heel belangrijk. Deze handel was de grootste bron van hun inkomsten en ook een bron van macht. Molukse machthebbers hebben moslimadviseurs uit India, Maleisië en Java uitgenodigd.⁵

1.3 Eerste Portugezen en het Christendom

De eerste Portugezen bereikten in 1512 de Molukse eilanden. Ze kwamen naar de Banda-eilanden en Ternate. In deze regio's bestonden er intussen al sultanaten en de lokale moslimleiders wilden geen invloed van het christendom. De pogingen van Portugezen om in de Molukken hoofden tot het christendom te bekeren waren niet succesvol. De meningsverschillen tussen deze twee groepen leidden tot opstanden en oorlogen. Daarom moesten de Portugese handelaren in 1575 Ternate verlaten. Vanaf dit

---

⁴ Lingsma, T. *Het verdriet van Ambon*. Amsterdam: Balans, 2008, p. 42

⁵ Van Fraassen, Ch. *Islam in de Molukken, een wereld is gunstig*. Transparant, 2003, <http://www.christenhistorici.nl/wp-content/uploads/2015/04/20031241775706.FraassenIslamMolukken.pdf> laatste toegang op 23. 6. 2016

moment waren ze alleen op het eiland Ambon gevestigd. Op Ambon hadden de Portugezen al sinds 1523 invloed. Ambon was in die tijd geen handelscentrum en er was hier ook geen traditie van de teelt van nootmuskaat en kruidnagels. Evenmin was de inheemse bevolking in contact met de islam. Portugezen hebben hier het christendom verbreid.

Het eiland Ambon bestaat uit twee schiereilanden, namelijk Hitu, het grootste van de twee schiereilanden en Leitimur. Op Leitimur begonnen de Portugezen in 1575 met de bouw van een fort dat later de katholieke stad Ambon werd. Ambon werd het belangrijke punt van waaruit de Portugezen met de steun van de Ambonese christenen de moslims hebben gevochten. Een grote geweldsgolf trok over de Ambonese eilanden waarbij de Portugezen en moslims niet voor elkaar onderdeden. Vele dorpen werden platgebrand en de inwoners werden gemarteld en vermoord.

Aan het begin van de zeventiende eeuw waren de Ambonese eilanden in twee delen verdeeld. Aan de ene kant was een islamitisch deel waartoe de noordkust van Hitu, Hoamoal, het noordelijk deel van het eiland Haruku en het noordelijk deel van Saparua behoorden. Aan de andere kant stond een christelijk deel bestaande uit de zuidkust van Hitu, het schiereiland Leitimur, het zuidelijk deel van de eilanden Haruku en Saparua en het kleine eiland Nusa Laut. De belangrijkste medestander van het islamitische deel waren de handelaren van Java en de moslims van Ternate.

Afbeelding 2: De kaart van Ambonese eilanden⁶

⁶ Gedownload van [http://www.wikiwand.com/nl/Haruku_\(eiland\)](http://www.wikiwand.com/nl/Haruku_(eiland)) laatste toegang op 28.6.2016

1.4 Nederlands gezag op de Molukken

1.4.1 Aankomst van de Nederlanders

De eerste Nederlandse schepen verschenen in 1599 aan de Molukse horizon. Omdat Nederlanders de vijanden van Portugezen waren, werden ze door moslims hartelijk verwelkomd. De Hituese leiders ondersteunden de Nederlanders bij een aanval op de Portugese katholieken. Er onstond een pact tussen deze nieuwe bondgenoten. Nederlandse handelaren werden door Hituese moslims beloond met het alleenrecht op de opkoop van alle kruidnagels. De Nederlandse admiraal Steven van der Haghen kreeg ook toestemming om een fort te bouwen op de noordkust van Hitu. Dit fort werd Kasteel van Verre genoemd en het werd de eerste Nederlandse vesting op het eiland.

Dit nieuwe bondgenootschap tussen de Hituese moslims en de protestantse Nederlanders was een doorn in het oog van de katholieke Portugezen. Portugezen wilden de moslims straffen omdat ze tegen de afspraken in handel dreven met de Nederlandse concurrenten. Het Kasteel van Verre werd door Portugezen verwoest en ze hebben ook een deel van Hitu bezet. Ondertussen begonnen onderhandelingen in Nederland over de samenvoeging van verschillende Nederlandse compagnieën die op Azië voeren.

1.4.2 Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC)⁷

In Nederland waren de expedities naar het oosten steeds populairder geworden. Door het grote succes van Nederlandse expedities kwamen er in Nederland steeds meer schepen met de rijke lading terug. Daarom ontstond er een overschot aan specerijen waardoor de verkoopprijzen daalden. De inkooprijzen in Azië daarentegen stegen. Dat heeft geleid tot falende rentabiliteit in deze branche.

Met het doel om risico en winst te verspreiden werd op 20 maart 1602 door de Staten-Generaal de nieuwe handelsmaatschappij de Verenigde Oost-Indische Compagnie

---

⁷ Te vinden op: <https://www.rijksmuseum.nl/nl/rijksstudio/tijlijn-nederlandse-geschiedenis/1602-handel-met-de-oost-voc> laatste toegang op 25.7.2016.

(VOC) opgericht. Deze compagnie had het alleenrecht op de handel in het gebied tussen ten oosten van Kaap de Goede Hoop en ten westen van de Straat Magellaan.

De VOC was de eerste naamloze vennootschap ooit met vrij verhandelbare aandelen en het groeide uit tot de grootste handelsonderneming ter wereld. Dit bedrijf had ook het recht de pachten te sluiten, forten te bouwen, soldaten te werven en zelfs oorlog te voeren. De stichting en de macht van de VOC betekende ook voor de Portugezen een probleem. Aan het eind van het jaar 1604 arriveerde Steven van der Hagen met een vloot terug naar Molukken. Samen met de Hituese moslims besloten ze naar Ambon te zeilen en Portugezen te verjagen. Op 23 februari 1605 bezetten de Nederlanders het fort en hernoemden het in Victoria.

De VOC sloot met Hituezen een eeuwig verbond waarbij Hituezen trouw zwoeren aan de Staten-Generaal, de Prins van Oranje en de gouverneur van Ambon. Ze beloofden alleen aan de VOC kruidnagels te verkopen.⁸

1.4.3 Protestantisme op Molukken

Rond 1612 woonden er in Victoria rond 1500 mensen, voor die tijd was het dus een vrij grote stad. Het ging om een mix van Nederlanders, Europeanen, Chinezen, Aziaten en slaven die apart van elkaar in eigen dorpjes woonden. Op de Molukse eilanden woonden er in die tijd rond 16.000 rooms-katholieken. Samen met het aankomst van Nederlanders begon het invloed van protestantisme. De Nederlanders wilden de invloed van het rooms-katholicisme verminderen. De kruisen werden uit de dorpen verwijderd en de katholieke Molukkers moesten naar het protestantse geloof overgaan. Zo hadden zich in een korte tijd op de Molukse eilanden drie godsdiensten gevestigd, namelijk de islam, het katholicisme en het protestantisme.

De VOC richtte op Molukken een leerde school op waar een Nederlandse leraar godsdienstles gaf en aan de Ambonese jongens lezen, schrijven en rekenen. De Nederlandse dominees die naar de Molukken zijn gekomen waren teleurgesteld

---

⁸ Lingsma, T. *Het verdriet van Ambon*. Amsterdam: Balans, 2008, p. 51

vanwege de flauwe religieuze beleving van de Molukkers en hun kleine interesse voor het leren.

Toch hebben de Nederlanders op de Molukken nieuwe scholen geopend in de hoop dat het protestantisme sterker zou worden ten opzichte van de islam. In 1633 studeerden er 1200 leerlingen op circa 30 christelijke scholen. Hun leraren vormden de spil van het protestantisme op de Molukse eilandengroep.

Circa de helft van de bevolking van Ambon was halverwege de zeventiende eeuw protestant. Meestal ging het om de mensen die al vroeger gekerstend waren door de Portugezen. De Nederlanders hebben hen hervormd tot protestanten.⁹ Ondanks het officiële lidmaatschap van het protestantisme bleven sommige Molukkers hun eigen oorspronkelijke godsdienst getrouw, bijvoorbeeld het animisme of het vertrouwen in *mana*, een bovenmenselijke kracht die afzonderlijke mensen bezitten. De Molukse moslims bleven de vijanden van de Nederlanders. De overgang tot de islam werd streng verboden.

In het midden van de zeventiende eeuw was de macht van de islamitische leiders gebroken. Op de eilanden Ambon, Haruku, Saparua en Nusa Laut was de kruidnagelteelt verplicht. In andere gebieden werd door de VOC de nagelteelt juist verboden. Zo was het Nederlandse monopolie op kruidnagels gevestigd.

1.4.4 Christendom en islam op de Molukken

In de helft van de zeventiende eeuw was een groot deel van Molukse bewoners nog niet overgegaan tot het christendom of de islam. Veel bewoners van de Molukse eilanden waren nog niet in contact met een van deze godsdiensten. Ze waren nog steeds trouw aan hun oorspronkelijke polytheïstische godsdienst. Deze mensen werden Alfoeren genoemd. Ze werden ook niet gedwongen om tot de islam of tot de christelijke godsdienst over te gaan.

---

⁹ Lingsma, T. *Het verdriet van Ambon*. Amsterdam: Balans, 2008, p. 55.

De VOC en later de Nederlandse koloniale overheid wilde goede relaties hebben met de islamitische hoofden op de Molukken. Deze hoofden speelden namelijk een belangrijke rol. De islamitische leiders waren de tussenpersonen tussen het Nederlandse beheer en de islamitische ondergeschikten. Er werd een belangrijke taak toevertrouwd aan de islamitische hoofden. Ze hielden orde binnen de islamitische gemeenschap. Ze moesten de bedreiging van de rondtrekkende dweepers buiten de deur houden. Deze mensen zouden de ongewenste ideeën over de Nederlandse overheersing kunnen verbreiden. Niemand wenste dat moslims al te veel over de niet-islamitische overheid zouden nadenken. De islamitische leiders hadden van de Nederlanders volle ondersteuning om deze rust te houden.

De Molukse moslims waren deel van een politiek-bestuurlijk systeem. De voorlieden in de moskeeën werden in hun functies benoemd door de wereldrijke personen. Meestal werden de voorlieden gekozen uit dezelfde geslachten en deze functie was vaak erfelijk.

Deze verhouding tussen islam en christendom fungeerde vrij lange tijd op de Molukken. Toch ontstond er in de laat-koloniale samenleving een spanning tussen deze twee religieuze groepen. De christenen behoorden namelijk tot de bovenlaag van de Molukse samenleving. Ze bekleedden de hogere functies zoals ambtenaren, administratieve functies en ze namen dienst in het koloniale leger. In tegenstelling tot de moslimse kinderen konden de kinderen van christenen onderwijs volgen. Moslims vormden de onderlaag van de samenleving. Ze waren meestal landbouwers, kleinhandelaren of vissers. Behalve de islamitische hoofdenfamilies hadden de gewone moslims bijna geen deel aan het moderne leven.¹⁰

1.4.5 Situatie op Molukken na het faillissement van de VOC

De sterke positie van de VOC is vooral in de achttiende eeuw zwakker geworden. Er werden veel oorlogen gevochten en de VOC moest veel geld investeren om haar handelsgebied te verdedigen. De VOC werd bestuurd door mensen die weinig ervaring

---

¹⁰ Van Fraassen, Ch. *Islam in de Molukken, een wereld is ginstig*. Transparant, 2003, <http://www.christenhistorici.nl/wp-content/uploads/2015/04/20031241775706.FraassenIslamMolukken.pdf> laatste toegang op 18.9.2016.

hadden en de geldstromen van de VOC waren niet goed onder controle. Op 19 januari 1795 werd in Europa de Bataafse Republiek uitgeroepen. De VOC ging failliet en op 1 maart 1796 werd ze genationaliseerd. De staat nam de VOC-bezittingen over.

In die jaren kwamen de Molukken tijdelijk in handen van Engelsen. In 1802 besloot Engeland met Frankrijk een vredesakkoord en Nederland kreeg alle buitenlandse bezittingen weer terug en de Molukkers werden als dwangarbeiders te werk gesteld.

In 1810 kwamen de Engelsen weer naar Ambon. Ze hebben de slavenhandel afgeschaft. Er werd een klein regiment van 600 Molukkers opgericht. In 1817 kwamen de Molukken echter weer in de handen van Nederland. Daarmee kwam ook het echte kolonialisme.

In hetzelfde jaar begon een opstand van de Molukkers tegen Nederlanders. Bij deze revolte sloten zowel christenen als moslims zich aan. Na deze opstand kwam de Godert Alexander Gerard Philip baron van der Capellen (1778 – 1848) als eerste nieuwe gouverneur-generaal van het Koninkrijk der Nederlanden naar Ambon. Van der Capellen verzette zich tegen het extreme kolonialisme en trachtte in de hele kolonie uitwassen, zoals bijv. de landverhuren verzette. Hij protesteerde tegen het kruidnagelmonopolie op de Molukken en hij vond slecht dat Molukkers zelf geen profijt van de specerijen hadden.

2. KONINKLIJK NEDERLANDS-INDISCH LEGER (KNIL)

2.1 Recruitering van Molukse soldaten in de KNIL

Nederland was al lang niet meer de enige importeur van kruidnagels en de concurrentie werd groter. De Nederlandse regering wilde een expansiepolitiek starten waarvoor duizenden soldaten en ambtenaren nodig waren. Een aantal Molukkers trad al vroeger in dienst van de VOC en later dus ook van het koloniale bestuur. Ze werkten vooral als leerkrachten en soldaten. Om geld te besparen wilden de Nederlanders juist op Molukken zelf soldaten zoeken. De christelijke Molukkers waren de beste kandidaten voor het koloniale leger en het ambtenarenkorps. Hun Nederlands was op goed niveau, ze waren goed opgeleid en waren goede vechters. Nederlanders dachten ook dat de christelijke Molukkers ook betrouwbaarder waren dan die moslimse.

De Molukkers hadden echter niet zo groot vertrouwen in Nederlanders en ze wilden geen soldaten van Nederland te worden. Aan het begin van de twintigste eeuw telde het Koninklijk Nederlandsch-Indisch Leger (KNIL) in totaal 30.000 soldaten waarvan niet meer dan 347 soldaten uit de Molukken. Om Molukkers te overtuigen om militair te worden moest Nederland speciale voordelen aanbieden. De Molukkers kregen recht op betere kleding, huisvesting en eten, speciale scholen voor hun kinderen, pensioen en een betaald verlof.¹ Bijna dezelfde privileges hadden de Nederlandse soldaten.

Toen rond 1890 de prijzen van kruidnagels volledig instortten en de Molukse eilanden in armoede vielen werd het werk in het leger met vaste lonen aantrekkelijk. Aan het begin van de twintigste eeuw waren er in het leger circa 4000 Molukse militairen. Meestal ging het om christelijke Molukkers. In de loop van de tijd werden Molukkers de trouwste soldaten van de Nederlandse koloniën. Ze voelden een band met Nederland en „ze waren trots op hun verband met Nederland. Echter werden ze door de tegenstanders van het kolonialisme “Zwarte Hollanders” genoemd.”²

---

¹ Lingsma, T. *Het verdriet van Ambon*. Amsterdam: Balans, 2008, p. 113

² Lingsma, T. *Het verdriet van Ambon*. Amsterdam: Balans, 2008, p. 116

2.2 Situatie tijdens de Tweede Wereldoorlog

2.2.1 Japanse bezetting

De Molukse soldaten waren de ruggengraat van het KNIL en ze speelden een belangrijke rol bij het onder Nederlands gezag brengen van andere Indonesische eilanden. Het KNIL was oorspronkelijk meer een politieel dan een militair apparaat. Ze zorgden meer voor de rust en orde in het land dan op de verdediging tegen de agressor.³

De Tweede Wereldoorlog kwam dichterbij en de Molukken liepen het risico van de Japanse bezetting. De Duitse bezetting trok over Nederland. De defensie van het Nederlandse eilandenrijk werd versterkt. Aan het begin van de Tweede Wereldoorlog had het KNIL ongeveer 30.000 soldaten in dienst, van wie o.a. 7000 Europeanen, 12.000 Javanen en 4000 Molukkers. Er werd een nieuwe rekrutering opgevoerd.

In december 1941 hebben de eerste Japanse vliegtuigen de Molukse eilanden bestookt. Op 10 januari zette het Japanse leger de aanval in op Nederlands-Indië. Aan het eind van januari 1942 werd Ambon door Japanse vliegtuigen gebombardeerd. De Japanse leger was beter getraind dan het KNIL dat niet goed weerstand kon bieden. De communicatie met de geallieerde Australische troepen verliep niet goed, overal was chaos. Sommige Molukse soldaten liepen over naar de Japanners.

Op 1 februari 1942 hebben de Molukkers gecapituleerd. Meer dan driehonderd Australiërs en Nederlanders werden vermoord. Honderden mensen werden gevangene gezet. Daarmee was er een einde gemaakt aan de Nederlandse overheersing op Molukse eilanden. De christelijke Molukkers waren in een nadelige positie tegenover de moslims. De opgekropte spanningen tussen deze twee religieuze groepen ontladden zich heel snel. De eeuwenlang achtergestelde moslims hebben de huizen van christelijke Molukkers en Nederlanders vernietigd.

De Nederlandse ambtenaren, militairen en leerkrachten op Molukken werden in een interneringskamp opgesloten. De mensen op Molukse eilanden mochten geen

---

³ Smeets, H. *Molukkers in Nederland*. Utrecht: Moluks Historisch Museum, 1992, p. 8

Nederlands meer praten. Iedereen die trouw aan Nederland heeft getoond, heeft een groot risico gelopen. Van geprivilegieerden waren de christelijke Molukkers ineens gedegradeerde mensen. De Molukse moslims werden daarentegen de nieuwe bondgenoten van de Japanse leiders. In 1942 is Nederlands-Indië opgehouden te bestaan. De Japanners kwamen naar Azië met de slogan “Azië voor de Aziaten” en met de belofte van onafhankelijkheid. In de werkelijkheid was Japan nooit van plan om deze landen met veel grondstoffen los te laten.

De Molukse eilanden waren voor de Japanners van groot belang. Ze waren een goede uitvalsbasis voor de verovering van Australië. Veel bommenwerpers stegen uit de Ambonese baai naar de Australische havenplaats Darwin op. Tienduizenden Japanse soldaten werden tijdens de oorlog op de Molukken gestationeerd.⁴ De dwangarbeid was ook op de Molukken geen uitzondering. Circa tien miljoen Indonesiërs werden als werksoldaten in havens, mijnen of infrastructuur tewerkgesteld.

Een ernstig probleem was de grote sterfte. Andere problemen, zoals hongersnood, geïnfecteerde wonden, vervuiling, pijn door zenuwontsteking en andere ziektes waren aan de orde van de dag. Honderden mensen zijn door ziekte, honger en geweld overleden. De lokale bevolking werd gedwongen om voedsel voor de Japanse soldaten te produceren. Vooral rijst en zeep waren alleen op de bon te krijgen.

Na vele bezettingsjaren kwam het geallieerde offensief op gang. Overal op Ambon waren schuilkelders gebouwd die als een schuilhoek tijdens de beschieting dienden. Op 28 en 29 augustus 1944 hebben de geallieerde bombardementen Ambon in een ruïne veranderd. Op 6 en 9 augustus 1945 wierpen Amerikanen twee atoombommen af op Hiroshima en Nagasaki. Meer dan honderdduizend mensen zijn gestorven en de Tweede Wereldoorlog was voorbij. Op 15 augustus werd officieel gezegd dat Japan verslagen was.

---

⁴ Lingsma, T. *Het verdriet van Ambon*. Amsterdam: Balans, 2008, p. 154.

2.2.2 Moluks verzet tijdens de Japanse bezetting

Toen Ambon op 30 januari 1942 heeft gecapituleerd werden de KNIL-militairen naar een marinekamp gebracht. Twee maanden later werden ze vrijgelaten en ze hebben verschillende verzetsorganisaties opgericht. Deze organisaties waren gewenst en ze hebben een grote steun van de lokale bevolking gekregen.

Het Moluks verzet speelde tijdens de Japanse bezetting een belangrijke rol. Zoals gezegd ging het vooral om de christelijke Molukkers die vaak tot de onmisbare militairen van het KNIL behoorden. Ze hebben verschillende verzetsgroepen opgericht en hebben zich tegen de Japanners verzet.

Afbeelding 3: Ambonese KNIL-militairen tijdens het verzet op Ambon⁵

De leden van de verzetsgroepen hebben met de geallieerden samengewerkt. Ze staken de toortsen op de bergen aan die dienden als baken voor de geallieerde vliegtuigen die de Japanse schepen hebben vernietigd. In een aantal dorpen werden meestal door de KNIL-soldaten verzetsafdelingen opgericht. Deze afdelingen verzamelden informatie, smokkelden wapens, pleegden sabotage en dienden als koeriers. Wat de wapens, voedsel, kleding of medicamenten betreft, was de bevolking van Indonesië tijdens de Japanse bezetting op zichzelf aangewezen. De verzetsgroepen hebben ook daarmee

---

⁵ Gedownload van <http://www.nederlandsekrijgsmacht.nl/index.php/kl/209-koninklijk-nederlandsch-indisch-leger/expedities-van-het-knil/activiteiten-van-het-knil-tussen-1939-en-1950/1214-moluks-verzet-tijdens-de-bezetting-van-nederlands-indie-door-japan> laatste toegang op 13.11.2016

geholpen. Sommigen hebben voor de Japanners gewerkt en ze gebruikten deze positie als voorwendsel om te reizen, de nodige informatie te verzamelen en contact te onderhouden met andere verzetsleden.

Dit levensgevaarlijke verzetswerk heeft aan vele soldaten langdurige gevangenisstraffen en aan sommigen de doodstraf bezorgd.⁶

2.2.3 Massamoord op Babar

Het eiland Babar dat in het Zuid-Oostelijke deel van de Molukse archipel ligt, diende tijdens de Japanse bezetting als een uitvalplaats voor aanvallen op Australië. De bewoners van dit eiland hebben zwaar geleden. De dorpelingen moesten alles wat eetbaar was bij de Japanners inleveren. Vele mensen zijn verhongerd en bijna alle meisjes en vrouwen werden tot prostitutie gedwongen.

In het dorp Amplawas begon een opstand tegen de inlevering van voedsel en tabak. Drie Japanners werden gedood en alle dorpelingen zijn uit angst naar de bergen gevlucht. Japanners hebben een boodschap gestuurd dat ze met dorpelingen vrede willen sluiten en ze hebben de dorpelingen naar de kust voor een verzoeningsfeest uitgenodigd.

De Japanners hebben de valstrik goed voorbereid. Ze hebben tenten met drank en eten voorbereid en toen circa vierhonderd dorpelingen naar dit plek zijn gekomen, werden ze met machinegeweren doodgeschoten en de dorpsoudsten werden opgehangen en verbrand. Dit bloedbad van Amplawas is een van de grootste slachtingen tijdens de Japanse bezetting van Indonesië.⁷

---

⁶ Te vinden op: <http://www.nederlandsekrijgsmacht.nl/index.php/kl/209-koninklijk-nederlandsch-indisch-leger/expedities-van-het-knil/activiteiten-van-het-knil-tussen-1939-en-1950/1214-moluks-verzet-tijdens-de-bezetting-van-nederlands-indie-door-japan> laatste toegang op 14.11.2016

⁷ Lingsma, T. *Het verdriet van Ambon*. Amsterdam: Balans, 2008, p. 167.

2.3 Situatie na de Tweede Wereldoorlog

2.3.1 Onmiddellijk na de Tweede Wereldoorlog

Na de Japanse capitulatie aarzelden Sukarno (1901–1970) en Hatta (1902–1980) met het uitroepen van de onafhankelijkheid. Geprest door de radicale nationalistische jongeren besloten ze op 17 augustus 1945 in Jakarta de Indonesische onafhankelijkheid te verklaren. De onafhankelijke Republiek Indonesia (RI) werd uitgeroepen.⁸ Op 18 augustus 1945 werd Sukarno tot president benoemd.

Toen de hoogste Nederlandse gezagdragers in oktober 1945 naar Batavia kwamen, werd hun duidelijk gemaakt dat de Nederlanders niet meer welkom waren. Het nationalisme was in Indonesië steeds sterker en beveiliging was nodig. Vooral in Makassar was de situatie gespannen. De radicale jongeren waren tegen de Nederlanders en hun bondgenoten. In oktober 1945 kwamen de eerste botsingen tussen nationalist en Molukkers die ervan verdacht werden pro-Nederlands te zijn. De Molukkers in Makassar moesten in het oude Fort Rotterdam ondergebracht worden. Mensen die met vijand hebben geheuld, hadden na de oorlog een slechte positie.

Nederlandse bestuurders begonnen op de Molukse archipel de koloniale orde te herstellen. Met de militairen die op Molukken waren gebleven werd weer het KNIL opgebouwd. De radja's kregen hun posities terug en de oude machtsstructuur werd weer gesticht. Er werden echter meer Molukkers aangesteld in de posities die voor de Tweede Wereldoorlog door Nederlanders werden vertegenwoordigd.

2.3.2 Bersiap en de politionele acties

Er brak in Indonesië een nieuwe periode aan. Het meest actuele thema was de onafhankelijkheid van Indonesië. De Molukse bevolking was in twee groepen verdeeld. Namelijk een deel dat de kant van de nationalist heeft gekozen en dus voor de onafhankelijkheid van Indonesië was en het deel dat steeds de band met Nederland heeft verdedigd.

---

⁸ Smeets, H. *Molukkers in Nederland*. Utrecht: Moluks Historisch Museum, 1992, p. 14.

Bijvoorbeeld op Java was de situatie heel ernstig. De gewelddadige anarchie verspreidde zich over heel Java. Gewapende radicale groepen van jongeren verzetten zich tegen Nederland. Zij hebben spoorwegen, radiostations en overheidsgebouwen bezet. Elke nacht werd er vermoord en gerampokt. Er werden de aanslagen op de Indonesische bondgenoten van Nederland uitgevoerd. Iedereen die aan de kant van Nederland stond was in gevaar en niemand kon hen verdedigen.

Inmiddels werden Nederlandse troepen gemobiliseerd. Onder de circa duizend soldaten die in Batavia waren, bevonden zich veel KNIL-soldaten. Ze wilden de koloniale droom verdedigen. De Molukse soldaten namen in het KNIL hun oude positie in.

Ook op Ambon stonden nationalistes die voor onafhankelijkheid waren en conservatieven die de band met Nederland wilden behouden tegenover elkaar. Bij de conservatieven hoorden ook de radja's die hun macht aan de band met Nederland hebben ontleend.

In november 1946 hebben de verkiezingen voor de Zuid-Molukken Raad plaatsgevonden. De meeste kiezers hebben voor de onafhankelijkheid van Indonesië gekozen. Terwijl de conservatieven nog steeds over de eeuwige band met Nederland hebben gedroomd, kwamen er al onderhandelingen over de onafhankelijkheid van Indonesië. De Indonesische archipel bestond uit 17.508 eilanden en ongeveer 500 etnische groepen.

Op 15 november 1946 werd op Java vastgelegd dat de Verenigde Staten van Indonesië voor 1 januari 1949 onafhankelijk zouden worden. De federatie zou de Republiek Java en Sumatra en de deelstaten Borneo en Oost-Indonesië omvatten. Er zou ook een Unie met de Nederlandse koningin aan het hoofd worden opgericht die uit Nederland, Suriname, Curaçao en de Verenigde Staten van Indonesië zou bestaan. De Zuid-Molukken Raad heeft besloten zich bij de deelstaat Oost-Indonesië aan te sluiten. Deze deelstaat was de enige die echt heeft gefunctioneerd. Het merendeel van de bevolking van deze deelstaat was pro-Nederlands, maar wel met Indonesisch zelfbestuur.

Toch ging het niet zonder problemen tussen de Nederlandse regering en de leiders van de RI. Uit economisch oogpunt leek het een goed idee de gebieden te bezetten waar de

belangrijkste Nederlandse ondernemingen lagen.⁹ Op 21 juli 1947 begon Nederland op Java en Sumatra met de *Operatie Product*. De koffie-, rubber-, en andere bedrijven kwamen weer in handen van Nederland net zoals de olievelden.¹⁰ Deze militaire actie werd door Nederland een ‘politieele actie’ genoemd. Hoe groter de bezettingen van Nederland waren, hoe moeilijker het was om deze te verdedigen tegen de guerilla-acties van het republikeinse Indonesische leger.

Dit probleem en het daarmee gepaard gaande geweld was een doorn in het oog van de Verenigde Staten (VS) en Verenigde Naties (VN). De Verenigde Naties riep beide partijen op tot een wapenstilstand. Onder druk van de Verenigde Staten moest Nederland met de RI onderhandelen. Op 5 augustus 1947 werd een staakt-het-vuren akkoord gesloten. Toch was er groot verzet tegen dit akkoord. De guerilla-acties gingen gewoon door. Daarom besloten de Nederlandse regering in 1948 opnieuw in te grijpen en kwam de tweede politieele actie, de *Operatie Kraai*.

De tweede politieele actie begon op 19 december 1948 in de stad Jogjakarta, destijds de hoofdstad van de Republiek Indonesia. De parachutisten van het KNIL hebben binnen een korte tijd de stad in handen gekregen en Sukarno, Hatta en andere Indonesische leiders werden opgepakt. Binnen een paar weken veroverden de KNIL-soldaten de belangrijkste steden op Java en Sumatra.¹¹ Net zoals bij de eerste politieele actie eiste de VN dat Nederland zal stoppen met deze acties. De VN besloten dat er vrije verkiezingen moeten komen met als doel de onafhankelijkheid van Indonesië.

---

⁹ Lingsma, T. *Het verdriet van Ambon*. Amsterdam: Balans, 2008, p. 175

¹⁰ Te vinden op: <https://www.youtube.com/watch?v=gjRkzPQ-FFI> laatste toegang op 15.11.2016

¹¹ Lingsma, T. *Het verdriet van Ambon*. Amsterdam: Balans, 2008, p. 179

Afbeelding 4: Nederlandse soldaten tijdens de tweede politionele actie¹²

Nederland kreeg een financiële steun van de VS voor de wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog. Deze financiële hulp kwam door het Nederlands-Indonesische conflict in gevaar. De VS hadden ook zorgen dat als de oorlog in Indonesië zou voortgaan, de communisten in Indonesië meer macht zouden kunnen krijgen. Nederland had geen andere mogelijkheid dan de strijd te staken en de Indonesische regering vrij te laten.¹³ In augustus 1949 kwam er een staakt-het-vuren. Op 27 december 1949 werd de soevereiniteit tijdens de Ronde-Tafelconferentie (RTC) in het Paleis op de Dam in Amsterdam aan de Verenigde Staten van Indonesië (VSI) overgedragen.¹⁴

2.3.3 Situatie van knillers na de RTC

Na de RTC werd afgesproken dat het KNIL zijn taken en materieel aan het Indonesische leger zou overdragen. Op 26 juli 1950 zou het koloniale leger worden opgeheven.

---

¹² Gedownload van: https://www.verzetsmuseum.org/museum/nl/tweede-wereldoorlog/koninkrijkdernederlanden/nederlandsindie/nederlandsindie,politionele_acties laatste toegang op 15.11.2016

¹³ Te vinden op: <https://www.historischnieuwsblad.nl/nl/artikel/5700/australie-amerika-en-groot-brittannie-en-de-indonesische-dekolonisatie.html> laatste toegang op 16.11.2016

¹⁴ Smeets, H. *Molukkers in Nederland*. Utrecht: Moluks Historisch Museum, 1992, p. 15

De inheemse KNIL-militairen moesten kiezen of ze naar het Indonesische leger zullen overgaan of gedemobiliseerd worden.¹⁵

De onafhankelijkheid betekende voor veel Molukkers grote onzekerheid. Aan de ene kant stonden tien miljoen christenen en aan de andere kant zestig miljoen moslims. Er was grote onrust tussen deze groepen. In een heel slechte positie waren vooral de Molukse soldaten die jarenlang in het KNIL hadden gezeten en in 1949 naar de Molukken terugkwamen om gedemobiliseerd te worden. De nationalistische jongeren vertoonden een grote irritatie tegen deze soldaten. De Molukse militairen liepen risico voor Nederland en bij hun aankomst naar Ambon werden ze geconfronteerd met de haat van andere Ambonezen.¹⁶

---

¹⁵ Smeets H., Steijlen, F. *In Nederland gebleven, De geschiedenis van Molukkers 1951-2006*. Amsterdam: Bert Bakker, 2006, p. 38

¹⁶ Lingsma, T. *Het verdriet van Ambon*. Amsterdam: Balans, 2008, p. 184.

3. UITROEPING VAN DE REPUBLIK MALUKU SELATAN EN VOLGENDE GEBEURTENISSEN

3.1 Uitroeping van de Republik Maluku Selatan (RMS)

De situatie na de uitroeping van onafhankelijkheid van Indonesië werd in de afgelopen maanden op Ambon steeds onrustiger. Meteen na de soevereiniteitsoverdracht begon de Indonesische president Sukarno met het opdoeken van de afgesproken federale structuur.

Bij de uitroeping van de RMS zouden verschillende mensen een belangrijke rol gaan spelen. De schooldirecteur Joop Manusama (1910–1995)¹ en de advocaat Chris Soumokil (1905–1966)² vonden dat er een actie moest worden ondernomen want Jakarta was bezig de federatie te beëindigen. Er waren de geruchten dat er plannen waren om van Indonesië een islamitische eenheidsstaat te maken waar geen plek voor christenen zou zijn.

Op 18 april 1950 kwamen circa 9.000 mensen naar een grasveld in Ambon op een bijeenkomst betreffende de dramatische ontwikkelingen in Indonesië. Ze waren bang over de toekomst van de autonome deelstaat Oost-Indonesië, waartoe ook de Molukken behoorden.³ Manusama was voor de federatie en sprak tegen de imperialistische neigingen van een Indonesische eenheidsstaat. Hij wilde deze situatie zonder geweld oplossen. Veel Ambonezen waren echter voor het geweld en ze wilden korte metten maken met president Sukarno.

---

¹ Joop Manusama was in 1947 op Ambon gearriveerd. Hij was kind van Molukse ouders en was op Java opgegroeid. Zijn ouders waren voorstanders van de band met Nederland. De kennismaking met de Molukken heeft hem sterk beïnvloed. Hij wilde zijn beste krachten aan het welzijn van de Zuid-Molukken geven. Hij is tot een prominente figuur uitgegroeid.

² Chris Soumokil is geboren op Java als zoon van een Molukse vader en een Javaanse moeder. Hij heeft rechten in Leiden gestudeerd en daarna is hij terug naar Java gegaan. Tijdens de Japanse bezetting werd hij gevangengenomen en na de Tweede Wereldoorlog werd hij minister van Justitie van de Indonesische deelstaat Oost-Indonesië. Hij was president van de RMS van 1950 tot 1966.

³ Te vinden op: <http://www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archief/article/detail/2779868/2002/04/25/De-proclamatie-van-de-Republik-Maluku-Selatan-25-april-1950.dhtml> laatste toegang op 21.11.2016

Op 23 april vond de vergadering plaats waarbij vijftig mensen aanwezig waren, onder andere ook de islamitische radja, Manusama en Soumokil. De centrale vraag van deze vergadering was de losmaking van Molukken uit het Indonesische staatsverband.

Op 24 april vond er een spoedbijeenkomst van zo'n 2.000 mensen plaats die de proclamatie eisten. In het publiek waren ook de KNIL-soldaten aanwezig. Het hoofd van de eilandraad, Johanis Hermanus Manuhutu vroeg aan de aanwezigen of ze voldoende moed hadden om de verantwoordelijkheid voor het besluit te dragen. Na de positieve reactie heeft hij de onafhankelijke republiek verklaard. De Republiek Maluku Selatan (RMS) was een feit. „Naast vreugde was er ook diepe ontroering, innige, stille dankbaarheid en een gevoel van gepaste nationale trots”⁴, zei Manusama over de gevoelens van dat moment.

Op 25 april 1950 werd de onafhankelijkheidsverklaring voorgelezen op Radio Ambon. Vaak werd er gesproken over de vraag of de Molukkers het recht hadden uit het Indonesische staatsverband te treden. Formeel hadden er de democratische verkiezingen moeten plaatsvinden.

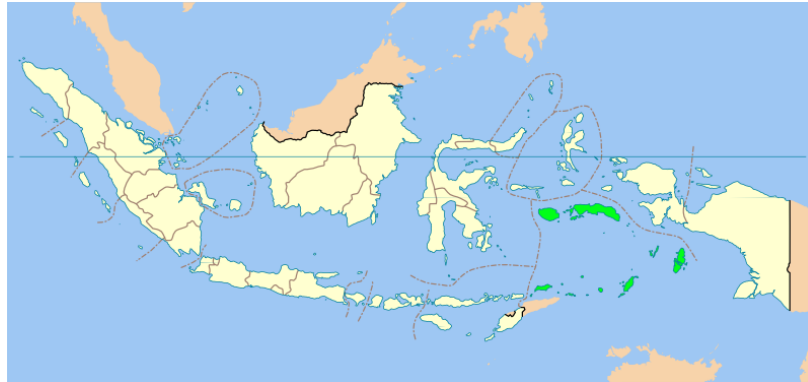
Afbeelding 5: Proclamatie van de RMS op 25 april 1950⁵

---

⁴ Lingsma, T. *Het verdriet van Ambon*. Amsterdam: Balans, 2008, p. 186

⁵ Gedownload van:

<http://resolver.kb.nl/resolve?urn=urn:gvn:MHM01:F999097&role=image&size=largest> laatste toegang op 22.11.2016

Afbeelding 7: Door de RMS opgeëist gebied⁶

De nieuwe leiders van RMS waren vooral christenen. Manuhutu werd de president van RMS, Soumokil werd minister van Buitenlandse Zaken en het ministerie van Onderwijs kwam in handen van Manusama. De RMS leiders waren bijna allemaal afkomstig van Ambon en vlakbij liggende eilanden. De zuidelijke eilanden hadden in nieuw kabinet slechts één afgevaardigde.⁷

Afbeelding 8: Vlag van de RMS⁸

De RMS leiders verzochten de erkenning door Nederland en VN. De VN en Nederland wilden niets doen wat de relatie met Indonesië slechter zou kunnen maken. De VN waren op dat moment ook bezig met een ernstiger probleem, namelijk de oorlog in

---

⁶ Gedownload van https://nl.wikipedia.org/wiki/Republiek_der_Zuid-Molukken#/media/File:IndonesiaMaluku.png laatste toegang op 22.11.2016

⁷ Lingsma, T. *Het verdriet van Ambon*. Amsterdam: Balans, 2008, p. 187

⁸ Gedownload van https://nl.wikipedia.org/wiki/Republiek_der_Zuid-Molukken#/media/File:Flag_of_South_Moluccas.svg laatste toegang op 22.11.2016

Korea die op 25 juni 1950 begon. Indonesische leiders verweten Nederland dat de Molukse KNIL soldaten de proclamatie zouden hebben ondersteund. De Nederlandse troepencommandant in Oost-Indonesië, L. Schotborgh kwam naar Ambon om de KNIL soldaten los te weken van de RMS en hen overtuigen dat zij naar Java moeten gaan om daar te worden gedemobiliseerd. De commandant van het nieuwe RMS-leger, sergeant-majoor D.J. Samson heeft afscheid van het Nederlandse leger genomen.

Kort daarna verlieten veel Nederlanders Ambon uit vrees voor een Indonesische aanval. Het Indonesische leger had in mei 1950 een aantal van de zuidelijke eilanden bezet en op 28 september werd Ambon zelf aangevallen.⁹ Vooral Molukse jongeren hebben hard gevochten en de verliezen waren hoog. Op 5 november viel de hoofdstad Ambon in handen van het Indonesische leger. De RMS regering moest naar het eiland Seram emigreren.

3.2 Situatie van de KNIL soldaten na de uitroeping van RMS

Zoals al gezegd werd er in 1949 afgesproken dat de KNIL soldaten moesten beslissen of ze gedemobiliseerd worden of ze zullen overgaan naar de APRIS, het leger van de Verenigde Staten van Indonesië. De overstap naar APRIS zou medewerking met voormalige vijand betekenen. De onderhandelingen betreffende deze vraag waren in volle gang toen op 25 april 1950 op Ambon de RMS werd geproclameerd. De meerderheid van de Molukse soldaten die nog niet naar de APRIS waren overgestapt kozen de kant van de RMS. De meeste Molukse KNIL militairen waren in die tijd op Java en ze wilden gedemobiliseerd worden. Ze mochten kiezen waar zij gedemobiliseerd worden maar wel moest het binnen de grenzen van Indonesië gebeuren. Ze hebben Ambon gekozen om de RMS te ondersteunen maar Indonesië was daar tegen en Nederland kon niet beslissen tegen de wil van Indonesië. Toen Ambon onmogelijk was, kozen de soldaten voor Nederlands Nieuw-Guinea. Ook deze mogelijkheid was niet toelaatbaar voor Indonesië.

---

⁹ Smeets, H. *Molukkers in Nederland*. Utrecht: Moluks Historisch Museum, 1992, p. 21

Bijna een jaar na de soevereiniteit van Indonesië was er nog steeds een Nederlands leger van 9.000 man op Java, waarvan circa 4.000 Molukse soldaten die op demobilisatie wachtten. Op 24 juli 1950 was het KNIL opgeheven. De overgebleven soldaten waren tijdelijk opgenomen in de Koninklijke Landmacht (KL).

De Nederlandse regering was bevreesd voor de buitenlandse kritiek vanwege al te lange proces en de verslechtering van de verhoudingen met Indonesië. Er kon niet meer gewacht worden met de demobilisatie van de soldaten. Nederland wilde de Molukse militairen op Java demobiliseren. Dat zou betekenen dat deze soldaten in het gebied van hun vijanden aan hun lot zouden worden overgelaten. Deze mogelijkheid werd door de hoogste instantie verboden.

Uiteindelijk heeft de Nederlandse regering besloten de Molukse soldaten en hun gezinnen tijdelijk naar Nederland te halen. Het bleek niet ideaal te zijn maar toch was het de enige mogelijke oplossing van deze situatie. Ook de KNIL soldaten wilden liever tijdelijk naar Nederland gaan dan op Java uit het leger te worden ontslagen. Beide partijen dachten dat dit verblijf slechts tijdelijk zal zijn.

De Molukse soldaten met hun gezinnen kwamen met 14 schepen naar Nederland. Dit gebeurde tussen maart en juli 1951 en in totaal werden er rond 12.500 mensen naar Nederland overgebracht.¹⁰ Nederland zou voor deze mensen een tijdelijke wijkplaats zijn totdat het mogelijk was terug naar hun geboorteland te gaan.

3.3 Molukse aankomst naar Nederland

3.3.1 Eerste opvang en ontslag van KL

Op 21 maart 1951 arriveerde het eerste schip Kota Inten met Molukse soldaten en hun gezinnen in Nederland. Deze schip vertrok een maand eerder van Jakarta met 1021 passagiers op de lijst en arriveerde met 1025 in de haven van Rotterdam. Er was een verstekeling aan boord gevonden en tijdens de één maand durende reis zijn er drie

---

¹⁰ Smeets, H. *Molukkers in Nederland*. Utrecht: Moluks Historisch Museum, 1992, p. 27

kinderen geboren.¹¹ Bij de komst van Molukkers viel er geregeld natte sneeuw, waaide een koude wind en de temperatuur was slechts een paar graden boven het vriespunt. Hoewel de Molukse vrouwen en kinderen militaire trainingspakken hadden gekregen, rilden ze van de kou.

Afbeelding 9: Aankomst van Molukkers op 21 maart 1951¹²

Meteen na de aankomst kregen de soldaten ontslag uit het KL. Dit was voor iedereen een enorme schok en teleurstelling. De Molukse soldaten waren eeuwenlang trouw aan Nederland. Ze wisten dat hun verblijf in Nederland slechts tijdelijk is en dat ze eens zullen moeten worden gedemobiliseerd. Toch hebben ze geloofd dat ze pas op de plaats van hun keuze zouden worden gedemobiliseerd.

Het kabinet heeft dit ontslag al op 19 februari 1951 besloten maar het was niet bekend gemaakt. De Nederlandse regering wilde geen inmiddels formeel Indonesische burgers in de KL tewerkstellen. Er werd aandacht besteed aan het feit dat de RMS-beweging in Nederland versterkt zou worden als er door het behoud van de KL status een Ambonese

---

¹¹ Hoofdredacteur Voskuil, K. „Kota Inten“ zette 1025 Ambonezen op de wal. Het Vrije Volk, Maart 21, 1951, p. Zie bijlage 1 p. Te zien op http://www.delpher.nl/nl/kranten/view?query=ambonese+militairen&page=1&cql%5B%5D=%28date+_gte_+%2221-03-1951%22%29&cql%5B%5D=%28date+_lte_+%2222-03-1951%22%29&coll=ddd&identificer=ddd%3A010950731%3Ampg21%3Aa0012&resultsidentificer=ddd%3A010950731%3Ampg21%3Aa0012

¹² Gedownload van <http://historiek.net/herinneringscentra-staan-stil-bij-geschiedenis-indische-en-molukse-gemeenschap/40636/> laatste toegang op 23.11.2016

militaire eenheid zou bestaan. Paradoxaal genoeg heeft het ontbreken van de rechtspositie en het ontnemen van werk de Molukkers onhandelbaar gemaakt. Daardoor zou het RMS-ideaal juist nog sterker worden.

De Molukse soldaten gingen niet akkoord met dit besluit en ze gingen naar de rechter. Het Militair Ambtenarengerecht in Den Haag gaf hen gelijk en verklaarde het ontslag ongeldig. De remilitarisatie van Molukkers was al in volle gang.

De situatie is veranderd toen „op 4 maart 1952 de Centrale Raad van Beroep verklaarde dat het Ambtenarengerecht niet bevoegd was om te oordelen inzake het ontslag van de Molukse ex-KNIL-militairen, omdat ze - hoewel ze tijdelijk bij de KL waren ingedeeld – daar geen aanstelling hadden en dus geen ambtenaar waren in de zin van de Militaire Ambtenarenwet 1931.”¹³

De Centrale Raad van Beroep zelf had geen oordeel gegeven betreffende de rechtmatigheid van het ontslag van Molukse ex-KNIL soldaten. In 1978 noemde de Nederlandse regering dit ontslag rechtmatig maar toch betwijfelde zij of dit ontslag kwam op het juiste moment. Dit nooit verwerkte ontslag had later te maken met de botsingen tussen de Nederlandse overheid en Molukse gemeenschap.

3.3.2 Huisvesting en het leven in woonoorden

Huisvesting

Na de Tweede Wereldoorlog was er in Nederland een grote woningnood. Na de aankomst van Molukse soldaten en hun gezinnen bleek het vinden van voldoende huisvesting een probleem. De Nederlandse regering wilde de Molukse gemeenschap zo mogelijk bij elkaar houden. De assimilatie in de Nederlandse samenleving was niet de bedoeling.

Er werd gedacht aan kazernes, gevangenissen, kloosters, barakkenkampen waarin werklozen waren gehuisvest en twee kampen die tijdens de Tweede Wereldoorlog als

---

¹³ Smeets, H. *Molukkers in Nederland*. Utrecht: Moluks Historisch Museum, 1992, p. 30

doorgangs- en concentratiekampen dienden, namelijk kamp Westerbork (woonoord Schattenberg) en Kamp Vught (omgedoopt tot woonoord Lunetten).¹⁴

“Woonoord Schattenberg lag in een heide- en bosgebied, een aantal kilometers ten oosten van Hooghalen, het meest dichtbij gelegen dorp in de wijde omgeving.”¹⁵

Sommige barakken waren van hout gemaakt. Het was daar koud en vochtig. Voor de Molukkers die aan een ander klimaat gewend waren was het niet gunstig. De koude en vochtigheid hebben vaak ziektes veroorzaakt. Elk gezin had meestal één kamer. De meeste gezinnen waren zeer kinderrijk en dat betekent dat er flink moest worden gewoekerd met de ruimte.

Afbeelding 10: Een kamer in een Moluks woonoord¹⁶

Wat het eten betreft waren de Molukkers gewend twee keer per dag warm te eten. In Nederland kregen ze twee broodmaaltijden per dag en een keer warm eten. Aan het

---

¹⁴ Pessireron, S. *Molukkers in Nederland 'Wij kwamen hier op dienstbevel...'*. Zwolle: Waanders, 2003, p. 32

¹⁵ Pessireron, S. *Molukkers in Nederland 'Wij kwamen hier op dienstbevel...'*. Zwolle: Waanders, 2003, p. 40

¹⁶ Gedownload van <https://mollekainama.wordpress.com/de-aankomst/> laatste toegang op 25.11.2016

begin werd het eten door een Nederlandse kok klaargemaakt maar in de loop van de tijd namen Molukse koks een deel van de bereiding over.

Religie

Molukkers zijn over het algemeen heel religieuze mensen. Elk gezin heeft thuis een gebedsbord dat als een symbool van de saamhorigheid dient. De absolute meerderheid van Molukkers die naar Nederland kwamen waren protestants. Bijna elk woonoord had zijn eigen kerk en op elke zondag kwam een dominee naar de woonoorden om de dienst te leiden.

Zorg

Schattenberg en Lunetten hadden ziekenafdelingen met eigen artsen met een staf van Nederlandse en Molukse verpleegkundigen. In andere woonoorden werd hulp geboden door artsen uit naburige plaatsen. Door het hoge geboortecijfer onder de Molukse bevolking werden op veel woonoorden kraamafdelingen ingericht.

Onderwijs

De pogingen om de Molukse kinderen in Nederlandse scholen te plaatsen werden gedwarsboemd. De Nederlandse regering wilde dat de Molukse kinderen in de woonoorden in eigen kampscholen iets nuttigs zullen leren. Een belangrijke rol speelde hier het feit dat deze kinderen niet voorbereid dienden te worden op deelname aan de Nederlandse samenleving maar wel op deelname aan de Indonesische. Aan het begin was er in de grotere woonoorden een kleuterschool en een lagere school. Kleinere kampen hadden een school tot de derde klas en daarna bezochten kinderen scholen in de nabijheid.

Arbeid

In de beginjaren waren Molukkers van de arbeidsmarkt weggehouden. In Nederland was er een hoge werkloosheid en bovendien waren de Molukkers in Nederland slechts tijdelijk. In de kampen waren de Molukkers vaak ingeschakeld bij de interne dagelijkse diensten zoals diensten in keuken, ziekenhuis, scholen, administratie enz. Sommige Molukkers hebben bijverdiend bij de naburige boeren of landbouwers. Dit bedrag was een welkome aanvulling op het versterkte zakgeld. Toch moesten ze een deel van hun loon afdragen als bijdrage in de ontvangen verzorging. De vakbeweging vond onaanvaardbaar dat Molukkers naast een zakgeld nog loon kregen. Dan werden de uitkeringen aan kledingbonnen en zakgeld gestopt. Desondanks deze sanctie was voor Molukkers voordeliger verder geld verdienen.¹⁷

3.4 Zelfzorg regeling

Aan het begin van 1955 heeft minister voor Maatschappelijk Werk F. J. M. van Thiel besloten dat de betalingsregeling voor de Molukkers in Nederland vanaf 13 mei 1956 veranderd zal worden. Er is een zogenaamde zelfzorg gekomen. Dat hield in dat Molukkers de verantwoordelijkheid voor hun eigen gezin moesten dragen. De mannen van zestien jaar en oudere hebben alleen een geldelijke bijdrage gekregen in het geval als ze kunnen aantonen dat ze geen inkomsten van het werk hebben.

Nadat elk gezin over eigen kookgelegenheid beschikte werden alle centrale keukens gesloten. Vanaf 13 mei 1956 moesten alle Molukse vrouwen zelf de maaltijden voor hun gezinnen bereiden.

Tot 13 mei 1956 kregen de Molukkers volle verzorging van Nederland, namelijk zakgeld, geld voor kleding, maaltijden enz. Ze hebben geen zakgeld gekregen alleen in het geval dat ze de inkomsten uit werk hadden. De meeste Molukkers gaven daarom niet op dat ze zelf inkomsten hadden. Bij de nieuwe regeling was de situatie precies

---

¹⁷ Pessireron, S. *Molukkers in Nederland 'Wij kwamen hier op dienstbevel...'*. Zwolle: Waanders, 2003, p. 66

omgekeerd. De Molukkers waren sinds 13 mei verplicht hun inkomsten aan te tonen. In het geval dat ze geen werk hadden moesten ze bij de arbeidsbureaus als werkzoekenden staan ingeschreven.

Degene die geen inkomsten hadden, kregen uitkeringen van f20 per week voor alleenstaanden tot f50 voor een gezin met twaalf kinderen. Er werd ook een kwartaal spaargeld uitgekeerd. De woningen, water, gezondheidszorg enz. bleven gratis.¹⁸ Het verzet van Molukse kant was massaal maar bij gebrek aan machtsmiddelen van korte duur.

3.5 Van tijdelijk verblijf naar permanent

Op 24 september 1957 werd er een commissie geïnstalleerd die advies moest uitbrengen over de wijze waarop het voortdurende verblijf van de Molukkers en de daarmee verbande vraagstukken tot oplossing moest worden gebracht. Op 22 april 1959 kwam een rapport *Ambonezen in Nederland* dat een groot aantal beleidsaanbevelingen bevatte.

Op basis van dit rapport werd besloten de Molukkers beter te huisvesten. De Nederlandse regering wilde de Molukkers meer in de Nederlandse samenleving integreren. De woonoorden werden gesloten en Molukkers gingen in open woonwijken wonen. Daarmee werd een besef tot uiting gebracht dat het verblijf van de Molukkers in Nederland een langdurig karakter zou hebben. Er werden voor Molukkers aparte woonwijken gebouwd, vaak vlakbij grote dorpen of steden. Circa 75% van de Molukkers werden in woonwijken gevestigd. De Molukkers kregen dus contact met de Nederlandse samenleving maar toch bleef er een isolement van de Molukse gemeenschap. Per 1 januari 1959 werden Molukkers ingeschreven in het bevolkings-

---

¹⁸ Hoofdredacteur Voskuil, K. Van totale zorg naar zelfzorg, Andere regeling voor Ambonezen in kampen. Het Vrije Volk, April 21, 1956. Te zien op http://www.delpher.nl/nl/kranten/view?q1%5D=%28date+_gte_+%2201-01-1955%22%29&q1%5D=%28date+_lte_+%2227-06-1958%22%29&query=%28zelfzorg%29&coll=ddd&identificer=ddd%3A010952497%3Ampg21%3Aa0306&resultsidentificer=ddd%3A010952497%3Ampg21%3Aa0306&pres%5Bmaxperpage%5D=36

register.¹⁹ De dwingende integratie van de Molukse bevolkingsgroep bleef voor diepe gevoelens van frustratie bij de Molukse eerste generatie en ook bij hun kinderen zorgen.

---

¹⁹ Pessireron, S. *Molukkers in Nederland 'Wij kwamen hier op dienstbevel...'*. Zwolle: Waanders, 2003, p. 78

4. RADICALISERING IN NEDERLAND

4.1 Situatie in Indonesië 1950 - 1966

Op hetzelfde moment dat de Molukkers in Nederland tegen het ontslag uit militaire dienst streden en zich tegen het integratie beleid van de Nederlandse regering verzetten, werd op de Molukse eilanden nog steeds strijd door guerilla's van de RMS geleverd. Dertien jaar lang werd onder leiding van de RMS president Chris Soumokil in de oerwouden van Seram stand gehouden tegen de Indoensische bezetter. De pogingen om Soumokil te hulp te komen mislukten. De wereldmachten moesten hun aandacht aan grotere conflicten geven, namelijk de oorlog in Korea, de Hongaarse opstand, de burgeroorlog in Congo of de crisis op Cuba.¹

In de jaren zestig is de communistische partij op Java tot een machtsblok uitgegroeid. Tegen deze partij hebben radicale islamitische groeperingen en militairen zich verzet. De Indonesische president Sukarno heeft de banden met Moskou aangetrokken. In 1960 heeft Sovjet-leider Nikita Chroesjtsjov Indonesië bezocht. Indonesië heeft van de Sovjet-Unie wapens en militaire assistentie gekregen. Sukarno wilde Nieuw-Guinea aan zijn rijk toevoegen en Molukken zouden als uitvalbasis dienen. Daarom moesten de RMS vechters op Seram definitief uitgeschakeld worden. Na één jaar durende intensieve aanvallen op Seram gaven zich de RMS strijders over.

Op 2 december 1963 viel RMS president Chris Soumokil in handen van het Indonesische leger. Hij werd gevangengenomen. Op 24 april 1964 werd hij ter dood veroordeeld maar het vonnis werd niet direct uitgevoerd.

Op 30 september 1965 werden in Jakarta zes generaals door een groep van linkse officiers vermoord. Majoor-generaal Suharto (1921–2008)² nam het bevel over en herstelde de controle over het leger hersteld. De schuld voor de coup poging werd aan de communistische partij toegeschreven. Daarmee begon de moord op communisten

---

¹ Smeets, H. *Molukkers in Nederland*. Utrecht: Moluks Historisch Museum, 1992, p. 45

² Suharto was Indonesische militaire en politieke leider van Indonesië. Zijn presidentschap duurde eenendertig jaren. Hij nam deel aan de Indonesische massamoord tussen 1965 – 1966 die kostte 500 000 tot miljoen leven. Tijdens zijn bestuur vond plaats ook de genocide van Oost-Timor.

waarbij honderdduizenden mensen werden vermoord. Er werden niet alleen communisten vermoord maar ook andere politieke tegenstanders en Chinezen. In Surabaya waren zoveel lijken in de rivieren gedumpt dat het water niet meer stroomde.³

Op 12 april 1966 werd de RMS leider Soumokil geëxecuteerd. Zijn vrouw en zoon kwamen naar Nederland, waar intussen onder leiding van Joop Manusama een regering in ballingschap was gevormd. De executie van Soumokil leidde tot radicalisering van veel Molukse jongeren in Nederland.

Afbeelding 11: Executie van Soumokil⁴

4.2 Radicalisering

4.2.1 Brand in de Indonesische ambassade

In de nacht na de aankomst van mevrouw Soumokil en haar zoon werd brand gesticht in de Indonesische ambassade in Den Haag. De schade bedroeg f75.000 en de schuld werd op Molukse jongeren geladen. De jonge aanhangers van de RMS hadden het motief *„van de brandstichting in de emoties, die de aankomst van mevrouw Soumokil, weduwe van de Zuidmolukse verzetsstrijder, in Ambonnese en andere kringen kan hebben*

---

³ Lingsma, T. *Het verdriet van Ambon*. Amsterdam: Balans, 2008, p. 211

⁴ Gedownload van <http://alchetron.com/Chris-Soumokil-1343219-W> laatste toegang op 28.11.2016

losgemaakt”.⁵ Deze brandstichting vormde het begin van de radicalisering. De Molukse jongeren zouden in volgende jaren nog andere acties tegen Indonesische diplomatieke vestigingen uitvoeren.

4.2.2 Periode van gijzelingen (1970 – 1978)

De jaren zeventig werden gekenmerkt door de radicalisering van Molukse jongeren. De slechte sociaal-economische positie van deze jongeren vergrootte hun actiebereidheid. Een belangrijke rol speelde ook het feit dat de ouders van deze jongeren niets hadden bereikt met hun vreedzame demonstraties en geduldig verzet. Ze hadden het gevoel dat er naar de vraag over de RMS geluisterd moest worden.

Wassenaar 1970

In augustus 1970 heeft de Nederlandse regering bekendgemaakt dat de Indonesische president Suharto naar Nederland zal komen. Dat was voor de Molukse gemeenschap in Nederland een grote schok. De Molukkers in Nederland waren teleurgesteld over de handelingen. Een van de kapers zei na de gijzeling „*De Nederlandse regering nodigde de dictator uit die nog geen vier jaar geleden de opdracht had gegeven om onze leider Chris Soumokil te fusilleren.*”⁶

Drieëndertig Molukse jongeren kwamen op 31 augustus 1970 naar de Indonesische residentie van de ambassadeur in Wassenaar. Ze bezetten deze ambtswoning en gijzelden de aanwezigen. Een Nederlandse politie agent kwam om het leven.⁷

---

⁵ Hoofdredacteur Vaders, G. Brand door molotofcoctail in Indonesische ambassade. Nieuwsblad van het Noorden, Juli 27, 1966. Te zien op http://www.delpher.nl/nl/kranten/view?query=ambassade&page=1&cql%5B%5D=%28date+_gte_+%2226-07-1966%22%29&cql%5B%5D=%28date+_lte_+%2227-07-1966%22%29&coll=ddd&identificer=ddd%3A010869469%3Ampg21%3Aa0148&resultsidentificer=ddd%3A010869469%3Ampg21%3Aa0148

⁶ Thenu, C. *Korban. Het verhaal van een Molukse activist*. Amsterdam: Singel, 1998, p. 23

⁷ Te zien op <https://mollekainama.wordpress.com/links/molukse-acties/> laatste toegang op 29.11.2016

Na de overgave van kapers werden ze naar de Scheveningse gevangenis overgenomen. Meeste leden van Molukse gemeenschap in Nederland stonden achter de kapers en voelde zich solidair met hun.⁸

De president van RMS Joop Manusama zei: „Ik schaar mij volledig achter de bezetting; wat in Wassenaar is gebeurd is een politieke getuigenis, een uiting van vaderlandsliefde. (...) gedurende twintig jaar heeft Nederland ons genegeerd, maar Indonesië gesteund (...) In de hele wereld heeft onze zaak de aandacht gekregen. (...) Dat danken wij aan onze jongeren.”⁹

Afbeelding 12: Protesterende Molukse jongeren¹⁰

Gijzelingspoging koningin Juliana

De gijzelingsactie in Wassenaar werd een inspiratie voor veel andere Molukse jongeren. De periode van de gewapende strijd zou nog komen. Na deze actie is het bewustzijn van Nederlandse samenleving betreffende de Molukse gemeenschap versterkt. In het jaar 1975 werd het 15-jarig jubileum van de RMS gevierd. De Molukse jongeren wilden dat de Nederlandse en Indonesische regering de RMS zal erkennen. Maar daarvan was er

---

⁸ Thenu, C. *Korban. Het verhaal van een Molukse activist*. Amsterdam: Singel, 1998, p. 29

⁹ De Graaf, J.F.A., Schmid, A.P. *Zuidmoluks terrorisme, de media en de publieke opinie*. Amsterdam: Intermediair, 1982, p. 39

¹⁰ Gedownload van <https://mollekainama.wordpress.com/links/molukse-acties/> laatste toegang op 30.11.2016

geen sprake. Daarom besloten de Molukse jongeren een nieuwe actie ondernemen. In maart 1975 hebben ze de wapens verzameld en plannen gesmeed. Ze waren van plan de Nederlandse koningin Juliana te gijzelen. Naar de aanleiding van een tip heeft politie de jongeren aangehouden.¹¹ In totaal hebben aan deze gijzelingspoging negenendertig mensen meegewerkt. Dit plan had eigenlijk geen kans van slagen want koningin Juliana was in die tijd in Italië. Zeventien jongeren werden tot gevangenisstraffen tot 5 jaar veroordeeld.

Treinkaping Wijster 1975

Door het onrustige klimaat in de Nederlandse maatschappij werden verschillende maatregelen ingevoerd. Er zouden de eenheden moeten regelen voor het afzetten van de plaats van actie, er werd een crisiscentrum ingericht enz. Het ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk werk (CRM) moest de activiteiten betreffende de Molukse gemeenschap overnemen. De Minister van CRM Harry van Doorn verklaarde aan het begin van 1975 dat de toekomst van de Molukkers in Nederland ligt en dat de zaak betreffende hun politieke idealen is afgesloten.¹² Van Doorn noemde het RMS-ideaal een illusie.¹³

Op 25 november 1975 werd door de koningin Juliana de onafhankelijkheid van Suriname uitgeroepen. De Molukse gemeenschap in Nederland was daarover zeer verontwaardigd. Waarom kon wel de onafhankelijkheid verleend worden aan Suriname en niet aan de Molukken? Dat was de druppel die de emmer overlopen deed. De Molukse jongeren hebben besloten een actie ondernemen.

Op 2 december 1975 zatten zeven Molukse jongeren in een intercitytrein van Groningen naar Zwolle. Door de noodrem werd deze trein vlakbij het dorp Wijster tot stilstand

---

¹¹ Te zien op <http://www.actueelnieuwsnederland.nl/artikel/100021518/de-beloofte-van-de-nederlandse-regering-die-ze-nooit-na-zijn-gekomen.html> laatste toegang op 30.11.2016

¹² De Graaf, J.F.A., Schmid, A.P. *Zuidmoluks terrorisme, de media en de publieke opinie*. Amsterdam: Intermediair, 1982, p. 39

¹³ Steijlen, F. *RMS Van ideaal tot symbool: Moluks nationalisme in Nederland 1951 – 1994*. Amsterdam: Het Spinhuis, 1996, p. 155

gebracht. De machinist Hans Braam werd door de kapers doodgeschoten. De kapers hadden geen communicatiemiddel met de politie en daarom hebben ze een vrouw met kind en een Moluks meisje vrijgelaten. De Molukse jongeren eisten vooral het gesprek betreffende de situatie van de RMS. Ze eisten dat de Nederlandse regering een gesprek moet bevorderen en de RMS-kwestie bij de Verenigde Naties aan de orde stellen. De Nederlandse autoriteiten hebben een paar uren geen antwoord gegeven. Daarom hebben de kapers een tweede slachtoffer geëxecuteerd. De 22-jarige soldaat Leo Butler werd doodgeschoten. De lijken van beide slachtoffers werden uit de trein gegooid.

Tijdens de eerste dagen van de kaping zijn alle gegijzelden van het achterste treinstel ontsnapt. Op 4 december werd nog Bert Bierling gedood. Op dezelfde dag hebben zeven jongeren het Indonesische consulaat in Amsterdam overgevallen. Ook bij deze gijzeling viel een dode. De bezetters stelden dezelfde eisen als de kapers in de trein.

De kapers bij Wijster hebben een boodschap naar het Nederlandse volk gestuurd: „*Volk van Nederland, wij hopen dat u uw regering tot inkeer kan brengen, zodat er rechtvaardigheid kan geschieden. Volk van Nederland, wij zijn geen moordenaars, maar om voor de toekomst van ons volk en onafhankelijkheid van ons land te strijden, zijn wij bereid weer te doden en ook om te sterven. – De Vrije Zuidmolukse Jongeren.*”¹⁴

Op 14 december hebben de RMS-president Johan Manusama en de weduwe van Chris Soumokil de kapers verzocht om het einde te maken met deze kaping. De kapers gaven zich over. De bezetters van het consulaat geven zich vijf dagen later over.

De kapers werden tot vertienjaar gevangenisstraf veroordeeld. Eén van de kapers pleegde in 1978 in gevangenis zelfmoord.

---

¹⁴ De Graaf, J.F.A., Schmid, A.P. *Zuidmoluks terrorisme, de media en de publieke opinie*. Amsterdam: Intermediair, 1982, p. 41

Afbeelding 13: 14 december 1975, Wijster-Molukse kapers verlaten de trein¹⁵

Treinkaping De Punt en Bovensmilde 1977

Dankzij de kaping en bezetting kreeg het RMS-ideaal wereldwijd aandacht. De gewone Nederlandse burgers werden met de politieke idealen van Molukkers geconfronteerd. De acties werden door hen veroordeeld omdat onschuldige mensen werden gegijzeld en om het leven waren gekomen. De officiële organisaties van Molukse gemeenschap wijzen het gebruik van geweld af. Toch stelden ze zich achter de eisen van de actievoerders. Ze wezen vooral op de weigering van de Nederlandse leiders de RMS-kwestie serieus te nemen en op de uitspraak van koningin Juliana over het zelfbeschikkingsrecht van volkeren ter gelegenheid van de Surinaamse onafhankelijkheid in 1975.

In januari 1976 vond het beloofde gesprek tussen RMS-president Manusama en de Nederlandse regering plaats. Het resultaat hiervan was de oprichting van een gemengde Moluks-Nederlandse commissie. Deze commissie zou de problemen betreffende verschillende verwachtingen en ideeën tussen Molukkers en Nederlanders behandelen. De spanningen tussen Molukkers en Nederlanders zijn na de kaping en bezetting niet verdwenen. Daarentegen werden Molukkers opnieuw bevestigd in het verwijt dat de Nederlandse regering de Molukkers in Nederland wil integreren en het RMS-ideaal wilde vergeten. In 1976 werd in Den Haag een wet voorbereid waarmee Molukkers het recht krijgen op een Nederlands paspoort. In dit paspoort werd vermeld dat de houder

---

¹⁵ Gedownload van <http://www.anp-archief.nl/page/89541/nl> laatste toegang op 1.12.2016

als de Nederlander wordt behandeld. Molukse gemeenschap zag daarin de poging hen tot verdere integratie te dwingen.¹⁶ Molukse jongeren waren van mening dat de maatregelen die de Nederlandse regering sinds de kaping bij Wijster heeft genomen weinig bijdroegen aan het realiseren van het RMS-ideaal. Volgens hen bood de Nederlandse regering steeds slechts twee mogelijkheden: zich te integreren of terug te keren naar Indonesië dat onder een fascistische dictatuur was.

Op 25 mei 1977 zouden de verkiezingen voor de Tweede Kamer worden gehouden. Op 23 mei 1977 gijzelden vier jongeren 105 kinderen en leerkrachten van een lagere school in Bovensmilde. Op dezelfde dag kaapten zeven jongens en een meisje een trein bij het dorp De Punt. De kapers en bezetters eisten de vrijlating van Molukkers die door de politieke redenen gevangen zaten en de stopzetting van politieke en materiële steun aan Suharto.

Van 94 passagiers werden 40 personen vrijgelaten. Het ging om oude mensen en mensen van niet-Nederlandse afstamming. In de school in Bovensmilde is een epidemie uitgebroken. Daarom werden na drie dagen bezetting alle kinderen vrijgelaten.

Afbeelding 14: Kinderen met gijzelnemer, Bovensmilde 1977¹⁷

Bij de onderhandelingen tussen de kapers en de Nederlandse overheid werd er weinig toegegeven. De Nederlandse regering besloot de trein en de school gewapend te

---

¹⁶ Steijlen, F. *RMS Van ideaal tot symbool: Moluks nationalisme in Nederland 1951 – 1994*. Amsterdam: Het Spinhuis, 1996, p. 160

¹⁷ Gedownload van <http://demonitor.ncrv.nl/de-monitor-oogetuige/1977-gijzeling-basisschool-de-meenthe-in-bovensmilde-2> laatste toegang op 2.12.2016

veroveren. Dat gebeurde op 11 juni 1977. Deze aanval kostte twee gijzelaars en zes kapers het leven.

Afbeelding 15: De trein na de aanval¹⁸

De kritiek op deze gijzelingen was openlijker dan in 1975 vooral omdat er kinderen in het spel waren. Zelfs de Molukkers probeerden de kapers ertoe overtuigen de kinderen te laten gaan.

Assen 1978

De gewelddadige beëindiging van de acties in 1977 en de dood van de kapers riep binnen Molukse gemeenschap woede op. Jonge Molukkers bewezen dat ze bereid zijn voor het RMS-ideaal te sterven en de actiebereidheid is niet verminderd.

Op 13 maart 1978 overvielen drie Molukse jongeren het Provinciehuis in Assen. Ze eisten vooral de vrijlating van de Molukkers die bij de eerdere acties betrokken waren. Ze hebben een gijzelaar geëxecuteerd om te laten zien dat het hun serieus was. De voorbereiding van de tweede executie werd door de politie vernietigd.

---

¹⁸ Gedownload van <http://www.ydedepunt.com/geschiedenis/de-punt/treinkaping/> laatste toegang op 2.12.2016

Deze actie werd door Molukse gemeenschap afgewezen. Deze gijzeling was de laatste en daarmee kwam ook het einde van het radicaliseringsproces onder Molukse jongeren. De eerste gijzelingen in de Molukse gemeenschap zorgden aan de ene kant voor een versterking van de groepsloyaliteit en aan de andere kant kan men de actiemethode niet goedkeuren. Bij de gijzelingen in 1977 was de kritiek op actiemethode sterker dan in 1975 maar toch begrepen mensen waarom zijn jongeren opnieuw in actie gekomen.

De gijzelingsacties hebben een nadrukkelijk stempel gezet op de geschiedenis van het Moluks nationalisme in Nederland.¹⁹

---

¹⁹ Steijlen, F. *RMS Van ideaal tot symbool: Moluks nationalisme in Nederland 1951 – 1994*. Amsterdam: Het Spinhuis, 1996, p. 165

5. ERKENNING VAN DE ERESCHULD VAN NEDERLANDSE ZIJDE NA 1986

5.1 Periode tussen 1977 – 1986

5.1.1 Nieuwe positie van Molukkers in Nederland

Het tragische einde van de gijzelingsacties in 1977 betekende een langzame verdwijning van het RMS-ideaal naar de achtergrond. Er kwam een groeiende bereidheid van de Molukse kant om in de Nederlandse samenleving te integreren. In een nieuw meer liberaal politiek klimaat zouden de afwijkende politieke opvattingen in toenemende mate worden geaccepteerd. De relatie met de Molukken werd meer in begrip van familieverwantschappen gedefinieerd dan in een politiek begrip betreffende het RMS-ideaal.

Ook de Nederlandse samenleving en regering heeft de Molukse gemeenschap niet meer slechts met hun politieke idealen geassocieerd. Toch kwamen er nieuwe problemen betreffende Molukse gemeenschap, namelijk hoge werkloosheid, huisvestingsproblemen en druggebruik. Dat werden de nieuwe problemen van Molukkers in Nederland.

Aan het begin van de jaren tachtig voerde de Nederlandse regering een minderhedenbeleid in. De decentralisatie van het minderhedenbeleid zou het einde van de bijzondere positie van Molukkers in Nederland betekenen. Dit was één van de factoren die in 1986 tot een historische overeenkomst tussen de Molukse organisatie Badan Persatuan (BP) en Nederlandse regering leidde.

5.1.2 Badan Persatuan en de aanloop naar de historische overeenkomst

De Badan Persatuan (BP) is een Molukse organisatie die in 1966 werd opgericht. Deze belangenorganisatie zou de enige zijn van de Molukse gemeenschap in Nederland. De hoofdtaak van BP was de verbetering van de sociaal-economische positie van

Molukkers in Nederland.¹ De leider van BP was van het begin Samuël Metiarj.² Deze eenheidsbeweging speelde een belangrijke rol bij de overeenkomst tussen de Nederlandse regering en de Molukse gemeenschap in 1986.

Afbeelding 16: Samuël Metiarj³

Aan het begin van de jaren tachtig is de huisvestingsproblematiek in de Molukse wijken ontstaan. De Nederlandse overheid wilde de huizen aan particuliere woningbouwverenigingen overdragen. Daarvoor moesten deze huizen gerenoveerd worden, want meeste van de woningen waren in slechte toestand. De renovatie zou hogere huurprijzen betekenen waarmee de Molukse gemeenschap niet akkoord wilde gaan. Al sinds de jaren zeventig werden de huurprijzen niet verhoogd want de Nederlandse overheid was bang voor de reactie van de Molukkers. In die tijd waren er grote spanningen betreffende de gijzelingen.

---

¹ Te zien op <http://www.drentsarchief.nl/nieuws/839-archieff-badan-persatuan-gaat-naar-drents-archieff> laatste toegang op 3.12.2016

² Samuël Metiarj (1917 – 2007) was een Nederlandse dominee van Zuid-Molukse afkomst. Hij is samen met zijn gezin in 1951 naar Nederland gekomen. Hij werd de dominee in het kamp Schattenberg. In 1966 werd hij de leider van Badan Persatuan. Hij werd de bemiddelaar tussen de kapers en Nederlandse regering bij de treinkaping bij Wijster en ook bij de treinkaping bij De Punt.

³ Gedownload van http://neon.pictura-hosting.nl/sfa/sfa_mrx_bld/thumbs/500x500/upload/upload_208/SFA002004119.jpg laatste toegang op 3.12.2016

Tijdens de gesprekken over de hogere huurprijzen kwam veel verzet van de Molukse kant. Volgens hen was de Nederlandse regering verplicht de Molukkers onderdak te geven. Het waren toch de Nederlanders die de Molukkers naar Nederland hebben gehaald. Daardoor werd de kwestie van ex-KNIL-soldaten en hun rechten opnieuw actueel.⁴

Het probleem met de huisvesting van Molukkers groeide uit. De medewerking van de Molukse kant was noodzakelijk voor de uitvoering van het beleid. De Molukkers wisten dat door het decentralisatiebeleid hun onderhandelingspositie verzwakt wordt. Daarom heeft de BP een voorstel aan de Nederlandse overheid gepresenteerd. Als de Nederlandse regering de satisfactie aan de eerste generatie Molukkers, de ex-KNIL-soldaten zou geven, zal de Molukse gemeenschap op het gebied van huisvestingsproblematiek samenwerken.

De Nederlandse ambtenaren wilden de huisvestingsproblematiek oplossen. De satisfactie voor de Molukse ex-KNIL-soldaten zou ook het einde van het hoofdstuk de ex-KNIL-rechten kunnen betekenen. De ex-KNIL-soldaten zouden een erepenning krijgen en een jaarlijks geldbedrag. De Nederlandse overheid wilde verder grote sommen geld beschikken voor de bouw van nieuwe kerkgebouwen en de renovatie van woningen. Er zou ook een plan komen betreffende de hulp voor werkloze Molukkers. De Nederlandse regering wilde ook geld vrijmaken voor het Moluks Historisch Museum in Utrecht.

BP bood als tegenprestatie samenwerking bij huisvestingsproblemen aan. Van de BP kant kon het hoofdstuk van de ex-KNIL-rechten worden gesloten.⁵

---

⁴ Steijlen, F. *RMS Van ideaal tot symbool: Moluks nationalisme in Nederland 1951 – 1994*. Amsterdam: Het Spinhuis, 1996, p. 194

⁵ Steijlen, F. *RMS Van ideaal tot symbool: Moluks nationalisme in Nederland 1951 – 1994*. Amsterdam: Het Spinhuis, 1996, p. 195

5.2 Lubbers/Metiarij overeenkomst 1986

Hoewel sommige kleinere Molukse organisaties protesteerden tegen het voorstel van de BP, werd in april 1986 door Metiarij en minister-president Lubbers een overeenkomst ondertekend. De Nederlandse koningin reikte de eerste eremedailles uit. Deze overeenkomst leekt een definitief einde van de bijzondere positie van Molukkers in Nederland.

„De overeenkomst waar maanden in stilte over is onderhandeld, is in de inlossing van een ereschuld voor alle diensten die Molukse ex-KNIL-militairen Nederland bewezen en voor de „smart” die zij met hun gezinnen in Nederland hebben doorstaan. De Molukse leider ir. J.A. Manusama noemt de overeenkomst van historische betekenis en omschrijft deze als „een bijzondere gebeurtenis” vooral omdat eerdere regeringen tot zo’n stap niet in staat zijn geweest.”⁶

Beide kanten hebben een pragmatische benadering gekozen in plaats van een principiële. Er werd de voorkeur gegeven aan de belangen die samenhangen met het wonen in Nederland voor de belangen die te maken hebben met politieke idealen.

5.3 Nieuwe positie

Het RMS-ideaal werd voor de meerderheid van de Molukse gemeenschap onbereikbaar. Vanaf het einde van de jaren zeventig werd de integratie van Molukkers sterker. De Molukse jongeren verlieten langzaam de woonconcentraties. Dat was vooral door een tekort aan nieuwe woningen in wijken en ook wegens werk en studie. Binnen de Molukse gemeenschap werden veel initiatieven ondernomen voor het oplossen van de werkloosheid, drugsgebruik enz. De Molukkers oriënteerden zich op hun toekomst in Nederland en beïnvloedden de toekomst positief.

---

⁶ Hoofdredactie Fahrenfort, J., De Haas, H. L. Regering belooft Molukse KNIL’ers. De Telegraaf, April 22, 1986. Te zien op http://www.delpher.nl/nl/kranten/view?q1%5B%5D=%28date+_gte_+%2201-04-1986%22%29&q1%5B%5D=%28date+_lte_+%2230-04-1986%22%29&query=Lubbers+Metiary+overeenkomst&coll=ddd&identifier=ddd%3A011207177%3Ampeg21%3Aa0001&resultsidentifier=ddd%3A011207177%3Ampeg21%3Aa0001&pres%5Bmaxperpage%5D=36 Zie bijlage 2

Sommige in Nederland wonende Molukkers begonnen met reizen naar Molukken. De behoefte om de Molukse eilanden te bezoeken is onder Molukkers steeds sterker geworden. Hun beeld van het leven op Molukken was voor de meerderheid een taboe. De mogelijkheid om hun geboorteland te bezoeken heeft dit taboe doorbroken.⁷

De Molukkers kunnen echte contacten leggen en zich met familie en dorpen van oorsprong identificeren. De ervaring met de werkelijkheid op Molukse eilanden heeft de eerdere abstracte identificatie met onderdrukte volk vervangen.

---

⁷ Steijlen, F. *RMS Van ideaal tot symbool: Moluks nationalisme in Nederland 1951 – 1994*. Amsterdam: Het Spinhuis, 1996, p. 198

6. HUIDIGE SITUATIE VAN MOLUKKERS IN NEDERLAND

6.1 RMS weer in beeld

6.1.1 Nieuwe president van RMS

Vanwege drie ontwikkelingen aan het eind jaren tachtig en begin jaren negentig dook het RMS-ideaal weer even op. Het begon met pogingen om internationale steun voor de RMS te krijgen. Daarna kwam er een poging om de verschillende politieke bewegingen bij elkaar te brengen. De laatste ontwikkeling was de opvolging van RMS-president Manusama.

Op Libië begon de poging om internationale steun voor de RMS te krijgen. De Molukse delegatie bezocht in 1987 Libië. Libië bleek bereid Molukse jongeren op te leiden om op de Molukken ingezet te worden. Manusama was bij de voorbereidingen betrokken geweest maar had van Libië slechts diplomatieke steun gewild. Van gewapende strijd in Indonesië wilde hij niet weten. De relatie tussen het RMS-kabinet en de BP kwam vanwege de ontwikkelingen in Libië onder druk te staan. Metiarj vond dat Manusama een ander beleid moet voeren. Volgens Metiarj was Manusama een goede president in vreedstijd maar een slechte in oorlogstijd.

Op 23 september 1989 stelde de BP aan alle vertegenwoordigers van alle Molukse partijen voor om tot een nationaal kabinet te komen. Ing. P.J. Tatipikalawan, lid van Manusama's kabinet en lid van hoofdbestuur van de BP, heeft de vertegenwoordigers bijeengebracht. In 1989 kwam het tot het een samenwerkingsverband Badan Usaha Untuk Mempersatu Bangsa Maluku/BUUMB (Organisatie voor de eenwording van het Molukse volk). Hierbij had Tatipikalawan een soort Moluks parlement voor ogen.¹

De BP nam het initiatief om een opvolger van Manusama te selecteren. Er werden twee commissies opgericht. De eerste commissie was onder de leiding van Metiarj en deze commissie zou een profielschets voor de nieuwe president opstellen. De tweede

---

¹ Smeets H., Steijlen, F. *In Nederland gebleven, De geschiedenis van Molukkers 1951-2006*. Amsterdam: Bert Bakker, 2006, p. 338

commissie was onder de leiding van oud minister van Manusama – F.L.J. Tutuhatonewa. Deze commissie zou met een procedurevoorstel komen. Tatipikalawan zag dit als een machtsgreep en in april 1991 diende hij zijn ontslag in als lid van de RMS-regering.

De BP beloofde een procedure waarin de kandidaten zich konden melden. Op het BP congres waarin de president gekozen zou worden, zouden de vertegenwoordigers van andere organisaties welkom zijn. Echter werd in februari 1993 bekendgemaakt dat er slechts één kandidaat voor de opvolging van Manusama was, namelijk F.L.J. Tutuhatonewa.² Hij werd op 10 april 1991 officieel beëdigd als nieuwe president van de RMS.³

De discussie betreffende de opvolging van Manusama hebben voor publiciteit voor de RMS bezorgd. Manusama was één van de meest gerespecteerde Molukkers in Nederland en hij vormde het gezicht van de Molukse gemeenschap. Hij had een grote respect ook van de kant van de niet-RMS Molukkers. Iedereen sprak de waardering voor hem uit.

6.1.2 Derde generatie Molukkers en RMS

Aan het begin jaren negentig groeide onder de derde generatie Molukkers de interesse voor de RMS. Veel jonge Molukkers gingen op zoek naar hun herkomst en ze stuitten op de RMS. Op verschillende plekken in Nederland organiseerden Molukse jongeren informatiebijeenkomsten over de Molukse geschiedenis, de RMS en over de actuele situatie op Molukse eilanden. In het midden van de jaren negentig kwamen de derde generatie Molukkers en het jongste deel van de tweede generatie bij elkaar in Molukse organisaties. De RMS-jongeren waren in een onafhankelijke positie tegenover de RMS-

---

² F.L.J. Tutuhatonewa is in 1923 geboren en als pleegzoon van adjudant Mailuhuw is hij in 1951 met de KNIL-groep naar Nederland gekomen. Hij is arts en minister in het kabinet van Manusama geweest.

³ Smeets, H., Steijlen, F. *In Nederland gebleven, De geschiedenis van Molukkers 1951-2006*. Amsterdam: Bert Bakker, 2006, p. 339

regering. Jonge Molukkers droegen de vlag van RMS als een symbool van hun identiteit en tijdens de RMS-herdenkingen manifesteerden zij om nog meer aandacht voor de RMS te krijgen en hun loyaliteit te benadrukken. Ze kritiseerde de passiviteit van de RMS-leiders.

Onder een groep Molukse jongeren ontstond het idee om met wapens te gaan trainen. De RMS-revival en de ontwikkelingen onder Molukse jongeren kregen aandacht van Nederlandse media en Binnenlandse Veiligheidsdienst. De meeste jonge Molukkers hadden echter geen interesse in geweld. Ze wilden door middel van discussie strijden.

De strijd voor het RMS-ideaal is veranderd. In de jaren zeventig hebben Molukkers voor de terugkeer naar Molukken gevochten. De strijd van derde generatie Molukkers en het RMS-ideaal had nu de betrekking op zelfbeschikking voor de Molukkers op de Molukse eilanden. Het Molukse nationalisme in Nederland is een zaakwaarnemend nationalisme geworden.

6.1.3 *Kerusuhan* en de situatie op Molukken 1999 – 2002

De confrontatie tussen christenen en moslims op Molukken was geen uitzondering. Het kwam steeds vaker voor dat deze conflicten met geweld gepaard gingen. Een grote gewelddadige religieuze strijd begon op 11 januari 1999 met een ruzie tussen een christelijke Molukse buschauffeur en een islamitische Buginese⁴ passagier in Ambon.

De concurrentie op de arbeidsmarkt heeft al eerder tot conflicten geleid tussen Molukkers en niet-Molukkers. Tijdens de economische crisis in Indonesië was de situatie nog ernstiger. De Molukse islamieten ondersteunden de Buginezen en daarmee kreeg het conflict een religieus karakter. De gevechten werden verspreid van Ambon naar Kei-eilanden, Banda en Noord Molukken. In december 1999 vielen er vele honderden doden nadat een kerk in de stad Ambon vernietigd werd. Er ontstonden islamitische en christelijke enclaves. Mensen vochten met kapmessen, pijlen en bogen, bommen en zelfgemaakte wapens.

---

⁴ Buginezen vormen één van de belangrijkste etnische groepen van Sulawesi (vroeger Celebes) in Indonesië. Vaak woonden ze al generaties lang op de Molukken.

Afbeelding 17: Gevechten op Ambon januari 1999⁵

De gewelddadige gebeurtenissen vormden aanleiding voor radicale islamitische organisaties op Java om aan het conflict deel te nemen. De vooraanstaande Indonesische politici wilden solidair zijn met de islamieten op de Molukken. Er werd een oproep gedaan voor een jihad, een heilige oorlog op de Molukken.⁶ Er werden islamitische milities, de Laskar Jihad opgericht. De Laskar Jihad vertrok in april 2000 naar Molukken. Na de komst van jihad naar Molukken lag het initiatief vooral aan de islamitische kant. Vele zowel christelijke als ook islamitische dorpen werden totaal vernietigd.

Onder christelijke Molukkers ontstond een beweging die zich op de in 1950 geproclameerde RMS inspireerde. In december 2000 werd het Front Kedaulatan Maluku (Moluks Soevereiniteitsfront/FKM) opgericht. Het FKM wilde de proclamatie van de RMS herbevestigen. De Molukse leiders begonnen in 2000 met de gesprekken met betrekking tot het vredesakkoord, wat in 2002 ook is gebeurd. Het Vredesakkoord van Malino werd gesloten door de religieuze en maatschappelijke verenigingen. De Laskar

---

⁵ Te zien op <https://amanahrakyatnusantara.wordpress.com/2015/10/> laatste toegang op 15. 4. 2017

⁶ Smeets, H., Steijlen, F. *In Nederland gebleven, De geschiedenis van Molukkers 1951-2006*. Amsterdam: Bert Bakker, 2006, p. 341

Jihad noch het FKM waren bij het vredesakkoord aanwezig. Na het vredesakkoord kwamen er nog bomaanslagen en bloedige aanslagen in de stad Ambon.

Afbeelding 18: Laskar Jihad op Ambon⁷

In oktober 2002 is de Laskar Jihad uit de Molukken teruggetrokken en de leiders van het FKM werden gearresteerd. Het gewelddadige conflict had circa 8000 mensen het leven gekost⁸ en er waren minimaal 700.000 mensen op de vlucht gejaagd.⁹

6.1.4 Reactie in Nederland

De gewelddadige gebeurtenissen op Molukken veroorzaakten onrust in Nederland. Het religieuze conflict tussen christenen en islamieten op Molukken paste niet bij het beeld dat de Molukkers in Nederland over de situatie op de Molukken hadden. Protestantse

---

⁷ Te zien op https://1.bp.blogspot.com/-qrmGndIwGkA/WBa__xUxEKI/AAAAAAAAADqE/2VT4xRGm_7YxnjItKSCrcAQ4YEh5-KQPAClCB/s640/Pasukan-Laskar-jihad_06.jpg laatste toegang op 15.4.2017

⁸ Van Dis, E. *Molukse Moslim- en Christenrelaties, Oorlogsherinneringen en Toekomstperspectieven*. Utrecht: 2015, p. 2

⁹ Smeets H., Steijlen, F. *In Nederland gebleven, De geschiedenis van Molukkers 1951-2006*. Amsterdam: Bert Bakker, 2006, p. 341

Molukkers in Nederland contacteerden Molukse katholieken en moslims en er werden verschillende verklaringen opgesteld met oproepen tot religieuze tolerantie. Vanwege de situatie op de Molukken ontstond er een aantal Molukse hulporganisaties, ontwikkelingsprojecten en crisisteam. De christenen op de Molukken kregen de communicatieapparatuur om zich in staat te stellen elkaar te waarschuwen als er gevaar dreigde. Molukse jongeren organiseerden stille tochten om aandacht te krijgen voor de situatie op Molukken. Tijdens een grote landelijke manifestatie in Haag in februari 1999 was er zelfs een rechtstreekse radioverbinding met de Molukken. Aan deze geweldloze tochten en demonstraties namen deel van een paar honderd tot een paar duizend Molukkers. Er waren slechts een paar Nederlandse deelnemers bij.

Er kwamen pogingen om de vrede op de Molukken te bewerkstelligen. De leider van de grootste moslimorganisatie in Indonesië en eveneens president van Indonesië, Abdurrahman Wahid, kwam in september 1999 naar Nederland en sprak met vooraanstaande Molukkers over de situatie op Molukken. Een delegatie van Molukkers uit Nederland bezocht in 1999 Indonesië. Deze contacten en de acceptatie van RMS-leiders door Wahid leidde tot een verandering in de relatie van Molukkers met de Indonesische regering.

De RMS-president Tutuhaturunewa ging niet akkoord met het bezoek van kabinetsleden aan Indonesië en weigerde met de Indonesische regering te praten zolang het conflict op de Molukken voortduurde. Vanwege deze houding werd hij door de Molukse gemeenschap bekritiseerd. In februari 2000 demonstreerden Molukkers in Den Haag tegen het geweld op Molukken en spraken de steun uit voor de veranderingen die Wahid in Indonesië wilde doorvoeren. Per saldo leverden deze contacten weinig op om het conflict op Molukken op te lossen.

Door het middel van internet en communicatiemiddelen werden Nederlandse Molukkers betrokken bij de beleving van de Kerusuhan of 'broedermoord' (het woord betekent letterlijk 'onlusten'). In maart 2000 startte het Infodoc Maluku, met als een hoofdtak

het plaatsen van berichten uit betrouwbare bronnen op de website. Het Infodoc Maluku werd gehuisvest in het gebouw van het Moluks Historisch Museum.¹⁰

In de loop van de Kerusuhan nam de spanning binnen de Molukse gemeenschap toe. Molukkers eisten een internationale ingreep en steun. In augustus 2000 dreigden de jongeren van Vrije Molukse Jongeren aanslagen te plegen op politici indien de Nederlandse regering niet bij de VN zou pleiten voor de internationale interventie. De meeste Molukkers en ook sommige leden van Vrije Molukse Jongeren keerde zich van deze uitspraken af. De Molukse gemeenschap deelde toch de boosheid en ontevredenheid op de Nederlandse regering. Er werd steeds weinig aandacht geschonken aan de conflict op Molukken. De minister-president Kok zei in augustus 1999 naar aanleiding van de aardbeving in Turkije dat de Nederlandse regering wil helpen omdat er een grote Turkse gemeenschap in Nederland woonde. Een dergelijke geste ten aanzien van Molukkers maakte de Nederlandse regering niet.¹¹

Hoewel er slechts enkele Molukkers verantwoordelijk waren voor de radicale dreigementen, was het maatschappelijke effect ervan groot. De spanning tussen Molukkers en Nederlanders steeg.

Er werden verschillende organisaties en initiatieven opgericht die hebben geld voor Molukkers ingezameld. Op de Molukken werden ook de medische projecten ondersteund. Sommige mensen van Molukken zijn naar Nederland gekomen voor deelname aan bijeenkomsten of cursussen. De nadruk werd gelegd op de tolerantie tussen christenen en moslims. Toen de burgeroorlog op de Molukken beëindigd was, werden verschillende opbouwprojecten op de Molukken ondersteund of vanuit Nederland geïnitieerd.

---

¹⁰ Meer te zien op http://85.158.251.41/wps/portal/muma!/ut/p/c0/04_SB8K8xLLM9MSSzPy8xBz9CP0os3gTL09fCxNDMwN3Q38DA08DN6ewEHdLQ88wc_3gvBz9gmXHRQD7Lo9Y/

¹¹ Te zien op <https://www.trouw.nl/home/molukkers-eisen-gebaar-van-kok~a356631c/> laatste toegang op 16.4.2017

6.2 Integratie en identiteit van de Molukkers in Nederland

6.2.1 Integratie

We kunnen het begrip integratie als een proces van de toetreding tot een bestaande samenleving begrijpen. Deze samenleving heeft haar eigen regels, cultuur, taal enz. Het proces van integratie heeft een tweezijdig karakter want het heeft te maken met zowel de migranten als met de ontvangende samenleving. De migranten spelen een rol van nieuwkomers en de ontvangende samenleving speelt de rol van de oudkomers. Smeets en Stijlen noemen de definitie van de integratie volgens Prof. Dr. Friedrich Heckman: *“Een langlopend proces van insluiting en acceptatie van migranten in de kerninstituties, relaties en statussen van de ontvangende maatschappij.”*¹² Er werden vier dimensies van integratie onderscheiden. Het gaat om een structurele, culturele, interactieve en een identificatiele dimensie.

De huisvesting is een deel van de zgn. sociaal-culturele positie van migranten. *„De sociaal-culturele positie is af te lezen aan de mate waarin migrantengroepen zich als aparte groep blijven onderscheiden. Dit wordt onder meer afgemeten aan de mate waarin migranten buiten de herkomstgroep contacten onderhouden, in hoeverre ze zich overwegend met de eigen groep identificeren.”*¹³ Wat de Molukkers betreft is er onder hen een tendentie om met elkaar te wonen. De Molukse wijken spelen heel belangrijke rol wat betreft het behouden van Molukse identiteit. In totaal wonen er in Nederland circa 50.000 Molukkers. Rond 20.000 van hen wonen steeds in Molukse wijken.¹⁴ Als deze wijken een jubileum of feest vieren komen er altijd veel mensen, zowel Molukkers als ook Nederlanders. Voor Molukkers die niet meer in Molukse wijken wonen betekent dat een moment wanneer ze weer „thuis” zijn. Ze hebben wel goede contacten met Nederlanders en rond 30.000 Molukkers wonen buiten aparte wijken maar toch

---

¹² Smeets, H., Steijlen, F. *In Nederland gebleven. De geschiedenis van Molukkers 1951-2006*. Amsterdam: Bakker, 2006, p. 13

¹³ Huijnk, W., Dagevos, J. *Dichter bij elkaar? De sociaal-culturele positie van niet-westerse migranten in Nederland*. Den Haag, 2012, p. 9

¹⁴ Molukse wijken bewaken de identiteit. Gerard den Elt, 5 december 2014. <http://www.nu.nl/weekend/3945847/molukse-wijken-bewaken-identiteit-.html> laatste toegang op 21.4.2017

betekenen voor hun de Molukse wijken een belangrijke deel van Molukse gemeenschap en identiteit in Nederland.

6.2.2 Definitie van identiteit

Er bestaan verschillende definities van het begrip identiteit. Smeets en Stijlen noemen deze: *“Iemands identiteit wordt in eerste instantie bepaald door wat iemand daar zelf van vindt. Anders gezegd, het gaat om zelfdefinitie: hoe ziet iemand zichzelf, wat en wie vindt de persoon dat hij of zij is? Een aspect daarvan is de vraag in hoeverre iemand meent zich van anderen te onderscheiden of juist met hen overeen te komen.”* Naar de identiteit kan via verschillende kenmerk worden nagekeken. *“Mensen kunnen zich bijvoorbeeld identificeren op basis van hun sekse, seksuele geaardheid, leeftijd, politieke voorkeur, religie, cultuur, sociaaleconomische achtergrond of geboorteland.”*¹⁵

6.2.3 Molukse identiteit op basis van de persoonlijke ervaringen

Om de eigen identiteit te definiëren, wordt er vaak aan de godsdienst, taal, geschiedenis, gewoonten en andere gedacht. *„Om te kunnen bepalen wat het wil zeggen ‘Molukkers’ te zijn, dient het individu kennis te hebben van de eigen geschiedenis, taal, cultuur etc.”*¹⁶ Het is gebruikelijk dat de identiteit van de ene generatie naar de andere overgaat. Hetzelfde geldt ook in het geval van de Molukkers.

Eelco Ngarbingan praat over de Molukse identiteit en over de vorming van zijn dochter. Hoewel er een onderling contact is tussen Molukkers en Nederlanders, is er toch iets dat nooit zal veranderen en dat is de hechte band tussen de Molukkers.

„Dat zal nooit veranderen. Dat is ook zeg maar wat ik mijn dochter probeer mee te geven. ‘Kijk jij woont in Nederland en jij bent Molukker hier in Nederland maar vergeet nooit waar je vandaan komt en hoe je het wendt of keert. Je valt

---

¹⁵ Smeets, H., Steijlen, F. *In Nederland gebleven, De geschiedenis van Molukkers 1951-2006.* Amsterdam: Bert Bakker, 2006, p. 16

¹⁶ Veenman, J., Jansma, L. G. *Molukkers in Nederland: een probleeminventariserend onderzoek.* Deventer: Van Loghum Slaterus, 1981, p. 122

terug altijd op je familie. Die heb je gewoon nodig in goede tijden en in slechte tijden. Je kan zo veel vrienden bij je hebben die je wilt maar de familie is toch heel belangrijk. Bij Molukkers is dat eigenlijk de prioriteit nummer één. Laat je familie nooit te vallen en respecteer ze. Dat begint vanaf de eerste generatie, tweede generatie, derde generatie en als ik er straks niet meer ben hoop ik dat mijn dochter dat ook doorgeeft aan haar kinderen. Dat is toch een stukje van het culturele erfgoed dat je probeert door te geven.”¹⁷

De 20-jarige student van rechten is van de derde generatie Molukkers. Hij geeft antwoord op de vraag of hij Molukker of Nederlander is: „*Dat is een goede vraag. Ik voel me als Molukker hier in Nederland maar als ik op de Molukken ben dan zeggen ze tegen mij ‘Ja dat is iemand uit Nederland’. Dus wat ben ik dat is een vraag die ik in het midden laat.*”¹⁸ Deze jongen is niet de enige Molukker die ergens tussen twee identiteiten staat. De Molukse jongeren staan tussen de Nederlandse cultuur en de Molukse. Ze voelen zich vaak meer Moluks als ze met andere Molukkers zijn.

Mesa Lekranty praat in het fragment *Docu – Hoe Moluks voel jij je (3^e generatie)* over zijn identiteit: „*Ik voel me soms meer Moluks dan op andere momenten. Vooral als ik met andere Molukkers ben dan voel ik me in een keer helemaal Moluks maar als ik bijvoorbeeld met vrienden ben die gewoon Nederlanders zijn dan is het wel wat minder.*”¹⁹ Hij past zich van zelf aan de omgeving waarin hij zich bevindt. Het gevoel van „Moluks te zijn” komt vooral door de opvoeding van hun ouders. Ze hebben thuis bepaalde regels die typisch voor Molukse gezinnen zijn. Ze zijn gewend dat ze tegen ouders u zeggen of dat ze thuis meer helpen dan Nederlandse jongeren. De jongeren van de derde generatie Molukkers willen hun cultuur, contact met andere Molukkers, taal en

---

¹⁷ Dtvoss. Molukkers vieren jubileum. Te zien op <https://www.youtube.com/watch?v=ZRvR6NW8P4s> laatste toegang op 3. 12. 2016

¹⁸ Omroep Gelderland. Van de Molukken naar de Lek: 50 jaar Molukkers in Culemborg. Te zien op <https://www.youtube.com/watch?v=-JmvNvR8PXc&app=desktop> laatste toegang op 3. 12. 2016

¹⁹ Tessa Pormes. Docu – Hoe Moluks voel jij je (3e generatie). Te zien op <https://www.youtube.com/watch?v=sm4TEUfVOak> laatste toegang op 5.12.2016

geschiedenis bewaren. Sommige van hen willen bijvoorbeeld volgens een Molukse traditie adat trouwen.²⁰

Uit de Molukse uitspraken in videofragmenten blijkt dat de meerderheid zich heel Moluks voelt. De Molukse tradities en gewoontes werden doorgegeven van generatie op generatie. Voor de eerste eventueel tweede generatie Molukkers is het Moluks-zijn zeker sterker. Dat komt door de omstandigheden tijdens eerste jaren in Nederland. De jongeren van derde generatie zijn vaak geconfronteerd met een dubbel gevoel.

6.3 Generatieel effect

In het algemeen kunnen we zeggen dat elke generatie Molukkers hun leven in Nederland anders beleven. De mensen van de eerste generatie zijn geconfronteerd met andere omstandigheden dan die van tweede, derde of vierde generatie. Onder de eerste generatie Molukkers verstaan we mannen die in dienst van het Koninklijk Nederlands-Indische Leger (KNIL) waren en die samen met hun gezinnen in 1951 met een schip naar Nederland zijn gekomen. Deze generatie had de grootste moeite met het nieuwe leven, ze moesten zich aan nieuwe omstandigheden aanpassen. Hun kinderen hebben andere ervaringen en herinneringen dan zij.

“Het leven in de kampen is een belangrijk onderdeel van de persoonlijke levensgeschiedenis van eerste en tweede generatie Molukkers. Voor het deel van de tweede generatie Molukkers dat in deze woonoorden is geboren, is “het kamp” de plek van hun allereerste jeugdherinneringen.”²¹

---

²⁰ Adat is een samengesteld geheel van de tradities, gewoontes, regels voor de opvoeding van kinderen, manier van het trouwen, begraven enz. Deze traditie is steeds gebruikelijk bij de Molukkers. Te zien op <http://www.rd.nl/vandaag/binnenland/adat-leefregels-van-de-molukker-1.236911> laatste toegang op 5.12.2016

²¹ Pessireron, S. *Molukkers in Nederland 'Wij kwamen hier op dienstbevel...'*. Zwolle: Waanders, 2003, p. 61

6.4 Molukse jongeren

De derde generatie Molukkers in Nederland bezoekt reguliere basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs en heeft vrienden in de eigen kring en onder Nederlanders en niet-Nederlanders. De Molukse jongeren voelen een groepsverbinding met anderen van Molukse afkomst. Dat geldt niet alleen voor hun vrije tijd maar ook voor de school. Dat blijkt ook uit het onderzoek dat in 2000 onder de Molukse jongeren in Nederland werd gedaan. Het gaat vooral om de Molukse jongeren van derde en vierde generatie.

In dit onderzoek werd er gekeken hoe lukt het met de opleiding van Molukse jongeren in vergelijking met anderen. Uit het onderzoek blijkt dat 80% van de Molukse jongeren een VMBO advies kregen. 20% van jongeren kregen hoger advies maar ze proberen ook naar het VMBO te gaan want ze willen samen met andere Molukse jongeren blijven studeren. De onderzoeker vergeleek het resultaat met jongeren uit andere migrantengroepen. Deze krijgen vaak ook lager advies maar ze proberen een hogere opleiding te volgen. De studenten met een Turkse, Marokkaanse en Surinaamse achtergrond volgen vaak hoger onderwijs: „*Doorstroom van mbo naar hbo en van hbo naar wo, waardoor uiteindelijk veel meer jongeren uit deze groepen het hoger onderwijs bereiken dan er in eerste instantie voor havo en vwo waren geselecteerd.*”²²

De eerste generatie Molukkers was streng. Dat heeft zich ook in de opvoeding van hun kinderen weerspiegeld. Hun kinderen moesten altijd hun best doen. Als ze iets verkeerd hadden gedaan kregen ze vaak straf. Bij derde en vierde generatie is het soms anders. De kinderen en jongeren groeien in de samenleving waarin meer de vrije opvoeding heerst. Er werd gezegd dat ze geen ambitie en motivatie hebben.

De muzikant Ambonwhena praat over zijn jeugd toen hij 18 of 19 was. „*Ik ben echt bezig geweest met het RMS-ideaal. Het leren komt niet in mijn hoofd. Enigst wat in mijn hoofd kom is vechten.*”²³ Door de burgeroorlog op Molukken wilde hij terug gaan en vechten om zijn volk te ondersteunen.

---

²² Mérove, G., Huijnk, W., Dagevos, J. *Jaarrapport integratie 2011*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau, 2012, p. 15

²³ Interventionify. Interview – Sylvia Pessireron, Ambonwhena & Nathan Ririhena (Deel 4). Te zien op <https://www.youtube.com/watch?v=1bRkjUeHV1Q> laatste toegang op 4.12.2016

Sylvia Pessireron is de schrijfster tweede generatie Molukkers. Ze is bekend door haar kritiek van Nederlandse overheid die heeft geen excuus aangeboden voor het manier van het ontvangst van Molukkers. Ze is van mening dat het resultaat van het onderzoek te maken heeft dat de Molukse gemeenschap verwaarloosd is door de Nederlandse overheid.²⁴ De Molukkers zijn niet de enige migrantengroep in Nederland die steeds een droom heeft om terug naar de “vaderland” te gaan en met de mensen met gezamenlijke wortels te leven.

---

²⁴ Interventionify (2009-5-14). Interview – Sylvia Pessireron, Ambonwhena & Nathan Ririhena (Deel 4). Verkregen van <https://www.youtube.com/watch?v=1bRkjUeHV1Q> laatste toegang op 17.4.2017

Conclusie

De Molukse gemeenschap van toenmalige KNIL-soldaten hebben hun militaire belofte tegenover Nederland niet gebroken. De soldaten zijn hun werkgever naar Nederland gevolgd, waar ze slechts tijdelijk veilig verblijf hebben verwacht. Na de onverwachte demobilisatie onmiddellijk na het aankomst is hun jarenlange zoektocht naar hun plaats in nieuwe vaderland, relatie tot hun geboorteland en hun nieuwe identiteit begonnen.

Molukse eilanden die in Indonesië liggen, zijn eeuwenlang beroemd als specerijeilanden. De bewoners van deze eilanden waren, behalve hun eigen religie, in contact met islam. Samen met de eerste handelaars uit Portugal is het katholicisme naar Molukse archipel gekomen. In 1599 zijn de eerste Nederlanders naar Molukken gekomen. Sinds dit tijdperk kennen de Molukse bewoners ook het protestantisme. Jarenlang was de Nederlandse VOC de grootste exporteur van specerijen.

Toch is in de loop van tijd de concurrentie van VOC sterker geworden en de Nederlandse regering besloot een expansiepolitiek te starten. De VOC wilde de inheemse Molukse bevolking tewerk stellen. Molukkers gingen akkoord met de speciale voorwaarden en ze zijn soldaten van KNIL geworden. Molukkers waren trots op hun band met Nederland en ze waren de trouwste soldaten. Ze hebben dapper gevochten ook tijdens de Tweede Wereldoorlog en tijdens de Japanse bezetting. Na het uitroepen van de Indonesische onafhankelijkheid in 1945 is de positie van Molukse soldaten veranderd. Ze werden verdacht pro-Nederlands te zijn en de Indonesische nationalisten hebben hen als vijanden gezien. Op 25 april 1950 werd de RMS uitgeroepen en de RMS leiders verzochten de erkenning door Nederland en VN. Na de ingewikkelde naoorlogse ontwikkelingen die voor de KNIL- soldaten een gevaar betekenden, heeft de Nederlandse regering besloten om de KNIL-militairen tijdelijk naar Nederland te brengen, totdat de situatie op Molukken weer rustig wordt.

Op 21 maart 1951 kwamen eerste Molukse soldaten met hun gezinnen naar Nederland. Meteen na de aankomst kregen ze ontslag uit het leger. Dat was voor de eeuwenlang getrouwe Molukkers een grote teleurstelling. Molukkers werden in verschillende woonoorden gehuisvest en ze wenden aan de nieuwe, tijdelijke omgeving. Na enkele

jaren in Nederland was al duidelijk dat het verblijf niet tijdelijk maar permanent zal zijn. De gedwongen integratie van de Molukse gemeenschap is begonnen.

De executie van de RMS leider Soumokil betekende het begin van de radicale acties van jonge Molukkers in Nederland. De derde generatie Molukkers wilde door de gijzelingsacties op de passiviteit van Nederlandse regering wijzen. Ze hebben voor de RMS gevochten. Na de officiële inlossing van de ereschuld voor de diensten van Molukse soldaten is het RMS-ideaal achteruitgegaan en de Molukse integratie in Nederlandse samenleving is sterker geworden. Dat is veranderd met de gewelddadige gebeurtenissen op Molukse eilanden in de periode tussen 1999 en 2002. Vooral de jonge Molukkers in Nederland waren bezig geweest met de situatie op Molukken en ze wouden hun steun verlenen. Ze hebben weer een internationale interventie geëist. De burgeroorlog die had te maken met de relatie tussen christenen en moslims heeft ook de onderwijspositie van jonge Molukkers in Nederland beïnvloed. Ze voelden zich meer een onderdeel van de Molukse gemeenschap en hun Molukse identiteit is sterker geworden.

Molukse soldaten bleven trouw aan de Nederlanders en op zoek naar tijdelijke veiligheid zijn ze naar Nederland gekomen. Ze geloofden dat Nederlandse regering tot verbetering van de situatie op Molukken zal bijdragen en dat ze terug naar hun vaderland zullen komen. Van de Nederlandse zijde heeft er echter geen essentiële ingreep plaatsgevonden die de situatie op Molukken in grotere mate zou veranderen. De Molukse gemeenschap in Nederland voelde dat als een onrecht met als gevolg de derde generatie en hun gevecht voor hun vrije republiek. In de loop van de tijd accepteerden Molukkers dat ze al permanent in Nederland zullen blijven en hun RMS-ideaal is slechts een droom gebleven.

Wat betreft de ontwikkeling van de Molukse identiteit, kunnen wij over de ambivalentie spreken. Elke nieuwe generatie Molukkers voelt zich meer en meer een onderdeel van de Nederlandse samenleving. Toch identificeren ze zich niet als Nederlanders. Molukkers bewaren hun Molukse tradities, gewoontes en geschiedenis. Dat maakt hen Molukkers die deel maken van de Nederlandse samenleving.

Bronnen

Bibliografie:

De Graaf, J.F.A., Schmid, A.P. *Zuidmoluks terrorisme, de media en de publieke opinie*. Amsterdam: Intermediair, 1982

Huijnk, W., Dagevos, J. *Dichter bij elkaar? De sociaal-culturele positie van niet-westerse migranten in Nederland*. Den Haag, 2012

Lingsma, T. *Het verdriet van Ambon*. Amsterdam: Balans, 2008

Mérove, G., Huijnk, W., Dagevos, J. *Jaarrapport integratie 2011*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau, 2012

Pessireron, S. *Molukkers in Nederland 'Wij kwamen hier op dienstbevel...'*. Zwolle: Waanders, 2003

Smeets, H. *Molukkers in Nederland*. Utrecht: Moluks Historisch Museum, 1992

Smeets, H. en Steijlen, F. *In Nederland gebleven, De geschiedenis van Molukkers 1951-2006*. Amsterdam: Bert Bakker, 2006

Steijlen, F. *RMS Van ideaal tot symbool: Moluks nationalisme in Nederland 1951 – 1994*. Amsterdam: Het Spinhuis, 1996

Thenu, C. *Korban. Het verhaal van een Molukse activist*. Amsterdam: Singel, 1998

Van Fraassen, Ch. *Islam in de Molukken, een wereld is ginstig*. Transparant, 2003

Veenman, J., Jansma, L. G. *Molukkers in Nederland: een probleeminventariserend onderzoek*. Deventer: Van Loghum Slaterus, 1981

Kranten:

Hoofdredactie Fahrenfort, J., De Haas, H. L. Regering beloont Molukse KNIL'ers. De Telegraaf, April 22, 1986. Te zien op

http://www.delpher.nl/nl/kranten/view?q1%5B%5D=%28date+_gte_+%2201-04-1986%22%29&q1%5B%5D=%28date+_lte_+%2230-04-

1986%22%29&query=Lubbers+Metiary+overeenkomst&coll=ddd&identifiser=ddd%3A011207177%3Ampg21%3Aa0001&resultsidentifiser=ddd%3A011207177%3Ampg21%3Aa0001&pres%5Bmaxperpage%5D=36

Hoofdredacteur Vaders, G. Brand door molotofcoctail in Indonesische ambassade.

Nieuwsblad van het Noorden, Juli 27, 1966. Te zien op

[http://www.delpher.nl/nl/kranten/view?query=ambassade&page=1&cql%5B%5D=%28date+_gte_+%2226-07-1966%22%29&cql%5B%5D=%28date+_lte_+%2227-07-](http://www.delpher.nl/nl/kranten/view?query=ambassade&page=1&cql%5B%5D=%28date+_gte_+%2226-07-1966%22%29&cql%5B%5D=%28date+_lte_+%2227-07-1966%22%29&coll=ddd&identifiser=ddd%3A010869469%3Ampg21%3Aa0148&resultsidentifiser=ddd%3A010869469%3Ampg21%3Aa0148)

[1966%22%29&coll=ddd&identifiser=ddd%3A010869469%3Ampg21%3Aa0148&resultsidentifiser=ddd%3A010869469%3Ampg21%3Aa0148](http://www.delpher.nl/nl/kranten/view?query=ambassade&page=1&cql%5B%5D=%28date+_gte_+%2226-07-1966%22%29&cql%5B%5D=%28date+_lte_+%2227-07-1966%22%29&coll=ddd&identifiser=ddd%3A010869469%3Ampg21%3Aa0148&resultsidentifiser=ddd%3A010869469%3Ampg21%3Aa0148)

Hoofdredacteur Voskuil, K. „Kota Inten“ zette 1025 Ambonezen op de wal. Het Vrije Volk, Maart 21, 1951, p. Zie bijlage 1 p. Te zien op

[http://www.delpher.nl/nl/kranten/view?query=amboneze+militairen&page=1&cql%5B%5D=%28date+_gte_+%2221-03-](http://www.delpher.nl/nl/kranten/view?query=amboneze+militairen&page=1&cql%5B%5D=%28date+_gte_+%2221-03-1951%22%29&cql%5B%5D=%28date+_lte_+%2222-03-1951%22%29&coll=ddd&identifiser=ddd%3A010950731%3Ampg21%3Aa0012&resultsidentifiser=ddd%3A010950731%3Ampg21%3Aa0012)

[1951%22%29&cql%5B%5D=%28date+_lte_+%2222-03-](http://www.delpher.nl/nl/kranten/view?query=amboneze+militairen&page=1&cql%5B%5D=%28date+_gte_+%2221-03-1951%22%29&cql%5B%5D=%28date+_lte_+%2222-03-1951%22%29&coll=ddd&identifiser=ddd%3A010950731%3Ampg21%3Aa0012&resultsidentifiser=ddd%3A010950731%3Ampg21%3Aa0012)

[1951%22%29&coll=ddd&identifiser=ddd%3A010950731%3Ampg21%3Aa0012&resultsidentifiser=ddd%3A010950731%3Ampg21%3Aa0012](http://www.delpher.nl/nl/kranten/view?query=amboneze+militairen&page=1&cql%5B%5D=%28date+_gte_+%2221-03-1951%22%29&cql%5B%5D=%28date+_lte_+%2222-03-1951%22%29&coll=ddd&identifiser=ddd%3A010950731%3Ampg21%3Aa0012&resultsidentifiser=ddd%3A010950731%3Ampg21%3Aa0012)

Hoofdredacteur Voskuil, K. Van totale zorg naar zelfzorg, Andere regeling voor Ambonezen in kampen. Het Vrije Volk, April 21, 1956. Te zien op

[http://www.delpher.nl/nl/kranten/view?cql%5B%5D=%28date+_gte_+%2201-01-1955%22%29&cql%5B%5D=%28date+_lte_+%2227-06-](http://www.delpher.nl/nl/kranten/view?cql%5B%5D=%28date+_gte_+%2201-01-1955%22%29&cql%5B%5D=%28date+_lte_+%2227-06-1958%22%29&query=%28zelfzorg%29&coll=ddd&identifiser=ddd%3A010952497%3Ampg21%3Aa0306&resultsidentifiser=ddd%3A010952497%3Ampg21%3Aa0306&pres%5Bmaxperpage%5D=36)

[1958%22%29&query=%28zelfzorg%29&coll=ddd&identifiser=ddd%3A010952497%3Ampg21%3Aa0306&resultsidentifiser=ddd%3A010952497%3Ampg21%3Aa0306&pres%5Bmaxperpage%5D=36](http://www.delpher.nl/nl/kranten/view?cql%5B%5D=%28date+_gte_+%2201-01-1955%22%29&cql%5B%5D=%28date+_lte_+%2227-06-1958%22%29&query=%28zelfzorg%29&coll=ddd&identifiser=ddd%3A010952497%3Ampg21%3Aa0306&resultsidentifiser=ddd%3A010952497%3Ampg21%3Aa0306&pres%5Bmaxperpage%5D=36)

Internetbronnen:

<http://www.actueelnieuwsnederland.nl/artikel/100021518/de-belofte-van-de-nederlandse-regering-die-ze-nooit-na-zijn-gekomen.html> laatste toegang op 30.11.2016

<http://alchetron.com/Chris-Soumokil-1343219-W> laatste toegang op 28.11.2016

<https://amanahrakyatnusantara.wordpress.com/2015/10/> laatste toegang op 15. 4. 2017

<http://www.anp-archief.nl/page/89541/nl> laatste toegang op 1.12.2016

<http://www.christenhistorici.nl/wp-content/uploads/2015/04/20031241775706.FraassenIslamMolukken.pdf> laatste toegang op 23.6.2016

<http://demonitor.ncrv.nl/de-monitor-oogetuige/1977-gijzeling-basisschool-de-meenthe-in-bovensmilde-2> laatste toegang op 2.12.2016

<http://www.drentsarchief.nl/nieuws/839-archief-badan-persatuan-gaat-naar-drents-archief> laatste toegang op 3.12.2016

<http://historiek.net/herinneringscentra-staan-stil-bij-geschiedenis-indische-en-molukse-gemeenschap/40636/> laatste toegang op 23.11.2016

<https://www.historischnieuwsblad.nl/nl/artikel/5700/australie-amerika-en-groot-brittannie-en-de-indonesische-dekolonisatie.html> laatste toegang op 16.11.2016

<https://mollekainama.wordpress.com/de-aankomst/> laatste toegang op 25.11.2016

<https://mollekainama.wordpress.com/links/molukse-acties/> laatste toegang op 30.11.2016

<http://www.nederlandsekrijgsmacht.nl/index.php/kl/209-koninklijk-nederlandsch-indisch-leger/expedities-van-het-knil/activiteiten-van-het-knil-tussen-1939-en-1950/1214-moluks-verzet-tijdens-de-bezetting-van-nederlands-indie-door-japan> laatste toegang op 13.11.2016

https://nl.wikipedia.org/wiki/Molukken#/media/File:Maluku_Islands_en.png laatste toegang op 23. 6. 2016

http://neon.pictura-hosting.nl/sfa/sfa_mrx_bld/thumbs/500x500/upload/upload_208/SFA002004119.jpg laatste toegang op 3.12.2016

https://nl.wikipedia.org/wiki/Republiek_der_Zuid-Molukken#/media/File:Flag_of_South_Moluccas.svg laatste toegang op 22.11.2016

https://nl.wikipedia.org/wiki/Republiek_der_Zuid-Molukken#/media/File:IndonesiaMaluku.png laatste toegang op 22.11.2016

<http://www.nu.nl/weekend/3945847/molukse-wijken-bewaken-identiteit-.html> laatste toegang op 21.4.2017

<http://resolver.kb.nl/resolve?urn=urn:gvn:MHM01:F999097&role=image&size=largest> laatste toegang op 22.11.2016

<https://www.rijksmuseum.nl/nl/rijksstudio/tijdljn-nederlandse-geschiedenis/1602-handel-met-de-oost-voc> laatste toegang op 25.7.2016

<http://www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archief/article/detail/2779868/2002/04/25/De-proclamatie-van-de-Republik-Maluku-Selatan-25-april-1950.dhtml> laatste toegang op 21.11.2016

<https://www.trouw.nl/home/molukkers-eisen-gebaar-van-kok~a356631c/> laatste toegang op 16.4.2017

https://www.verzetsmuseum.org/museum/nl/tweede-wereldoorlog/koninkrijkdernederlanden/nederlandsindie/nederlandsindie,politionele_acties laatste toegang op 15.11.2016

[http://www.wikiwand.com/nl/Haruku_\(eiland\)](http://www.wikiwand.com/nl/Haruku_(eiland)) laatste toegang op 28.6.2016

<http://www.ydedepunt.com/geschiedenis/de-punt/treinkaping/> laatste toegang op 2.12.2016

<https://www.youtube.com/watch?v=ZRvR6NW8P4s> laatste toegang op 3. 12. 2016

<https://www.youtube.com/watch?v=-JmvNvR8PXc&app=desktop> laatste toegang op 3. 12. 2016

<https://www.youtube.com/watch?v=sm4TEUfVOak> laatste toegang op 5.12.2016

<https://www.youtube.com/watch?v=1bRkjUeHV1Q> laatste toegang op 17.4.2017

<https://www.youtube.com/watch?v=gjRkzPQ-FFI> laatste toegang op 15.11.2016

Bijlagen

Bijlage 1: Krantenartikel „Kota Inten” zetten 1025 Ambonezen op de wal

De Rode Vloek

HOOFDREDACTEUR: K. VOSKUIL

Donderdag 22 Maart 1951
Zevende Jaargang Nummer 1734

UITG. N. V. DE AMSTERDAMSE DRUKKERIJ
N. V. KLUWER-BOEK- en C. F. G. BRUNNEN
PRINCE N. OUDERKERK WEG, LINDENBOSCH
AMSTERDAM - TELEFOON: 121-11
VERL. NO. 1823-1935-1945-1951-1952-1953

Rode haan kraaide wéér...

Felle brand in Amsterdam; kind kwam in vlammen om

Overige bewoners door de ramen ontsnapt

(Van een onzer verslaggevers)

Opnieuw vijf Woensdagavond bij een felle brand in de hoofd- stad mensen en kinderen uit de ramen van hun woning gesprongen om aan de vlammen voorloot te ontsnappen. Een man en een vrouw raakten bij een sprong van twee hoog in een tuin ernstig gewond en moesten naar een ziekenhuis worden vervoerd. Een derde slachtoffer liep enkele brandwonden op. Een driejarige kind bij deze brand om het leven gekomen.

De LENTE is begonnen:

De brand brak door nabehouden van een praatje in de Dierstede Oudekerk. Het vuur raakte snel om zich heen en binnen enkele minuten stond het trappenhuis in vlammen. Ook de voordeur van het huis werd in vlammen opgenomen. De brand breuk door nabehouden van een praatje in de Dierstede Oudekerk. Het vuur raakte snel om zich heen en binnen enkele minuten stond het trappenhuis in vlammen. Ook de voordeur van het huis werd in vlammen opgenomen. De brand breuk door nabehouden van een praatje in de Dierstede Oudekerk. Het vuur raakte snel om zich heen en binnen enkele minuten stond het trappenhuis in vlammen. Ook de voordeur van het huis werd in vlammen opgenomen.

Middernachtelijke besprekingen

Deze week beslissing over loonroede

Wij menen te weten, dat er in de afgelopen twee dagen geen overeenstemming is bereikt tussen de Stichting van de Arbeid en de Loon- en Prijzencommissie omtrent het percentage van de verwachte loonverhoging. Men neemt wel aan, dat deze week nog een beslissing zal vallen.

Bestedingen schijnt de vakbeweging sterke garanties te hebben

De bestedingen tussen de Stichting van de Arbeid en de Loon- en Prijzencommissie omtrent het percentage van de verwachte loonverhoging. Men neemt wel aan, dat deze week nog een beslissing zal vallen.

Jan Batenburg kreeg de auto van Jack Baker, Indiana...

In de boek van de wijde wereld... De bestedingen tussen de Stichting van de Arbeid en de Loon- en Prijzencommissie omtrent het percentage van de verwachte loonverhoging. Men neemt wel aan, dat deze week nog een beslissing zal vallen.

Dertien meisjes gedood toen muur instortte

De laatste bevolking van de bevolking... De bestedingen tussen de Stichting van de Arbeid en de Loon- en Prijzencommissie omtrent het percentage van de verwachte loonverhoging. Men neemt wel aan, dat deze week nog een beslissing zal vallen.

WEERBERICHT

Plaats	Temp.	Wind	Wol.
Amst.	12	z.z.	10
Rotterd.	11	z.z.	10
Brussel	10	z.z.	10
Londen	11	z.z.	10
Wien	12	z.z.	10
Berlijn	11	z.z.	10
Moskou	10	z.z.	10
Weking.	11	z.z.	10
Stockh.	12	z.z.	10
Oslo	13	z.z.	10
Helsinki	14	z.z.	10
Reykjavik	15	z.z.	10
London	16	z.z.	10
Amst.	17	z.z.	10
Rotterd.	18	z.z.	10
Brussel	19	z.z.	10
Londen	20	z.z.	10
Wien	21	z.z.	10
Berlijn	22	z.z.	10
Moskou	23	z.z.	10
Weking.	24	z.z.	10
Stockh.	25	z.z.	10
Oslo	26	z.z.	10
Helsinki	27	z.z.	10
Reykjavik	28	z.z.	10
London	29	z.z.	10
Amst.	30	z.z.	10
Rotterd.	31	z.z.	10
Brussel	32	z.z.	10
Londen	33	z.z.	10
Wien	34	z.z.	10
Berlijn	35	z.z.	10
Moskou	36	z.z.	10
Weking.	37	z.z.	10
Stockh.	38	z.z.	10
Oslo	39	z.z.	10
Helsinki	40	z.z.	10
Reykjavik	41	z.z.	10
London	42	z.z.	10
Amst.	43	z.z.	10
Rotterd.	44	z.z.	10
Brussel	45	z.z.	10
Londen	46	z.z.	10
Wien	47	z.z.	10
Berlijn	48	z.z.	10
Moskou	49	z.z.	10
Weking.	50	z.z.	10
Stockh.	51	z.z.	10
Oslo	52	z.z.	10
Helsinki	53	z.z.	10
Reykjavik	54	z.z.	10
London	55	z.z.	10
Amst.	56	z.z.	10
Rotterd.	57	z.z.	10
Brussel	58	z.z.	10
Londen	59	z.z.	10
Wien	60	z.z.	10
Berlijn	61	z.z.	10
Moskou	62	z.z.	10
Weking.	63	z.z.	10
Stockh.	64	z.z.	10
Oslo	65	z.z.	10
Helsinki	66	z.z.	10
Reykjavik	67	z.z.	10
London	68	z.z.	10
Amst.	69	z.z.	10
Rotterd.	70	z.z.	10
Brussel	71	z.z.	10
Londen	72	z.z.	10
Wien	73	z.z.	10
Berlijn	74	z.z.	10
Moskou	75	z.z.	10
Weking.	76	z.z.	10
Stockh.	77	z.z.	10
Oslo	78	z.z.	10
Helsinki	79	z.z.	10
Reykjavik	80	z.z.	10
London	81	z.z.	10
Amst.	82	z.z.	10
Rotterd.	83	z.z.	10
Brussel	84	z.z.	10
Londen	85	z.z.	10
Wien	86	z.z.	10
Berlijn	87	z.z.	10
Moskou	88	z.z.	10
Weking.	89	z.z.	10
Stockh.	90	z.z.	10
Oslo	91	z.z.	10
Helsinki	92	z.z.	10
Reykjavik	93	z.z.	10
London	94	z.z.	10
Amst.	95	z.z.	10
Rotterd.	96	z.z.	10
Brussel	97	z.z.	10
Londen	98	z.z.	10
Wien	99	z.z.	10
Berlijn	100	z.z.	10

Alleen gevangenen...

Meestal met, had verstoort door de rook, het kind op de grond... De bestedingen tussen de Stichting van de Arbeid en de Loon- en Prijzencommissie omtrent het percentage van de verwachte loonverhoging. Men neemt wel aan, dat deze week nog een beslissing zal vallen.

Eerste sla per vliegtuig naar Londen

Een speciaal vliegtuig van de KLM... De bestedingen tussen de Stichting van de Arbeid en de Loon- en Prijzencommissie omtrent het percentage van de verwachte loonverhoging. Men neemt wel aan, dat deze week nog een beslissing zal vallen.

Jaarvergadering van Vrouwenbond: 5 April

Op 5 April houdt de Vrouwenbond... De bestedingen tussen de Stichting van de Arbeid en de Loon- en Prijzencommissie omtrent het percentage van de verwachte loonverhoging. Men neemt wel aan, dat deze week nog een beslissing zal vallen.

Jan Batenburg kreeg de auto van Jack Baker, Indiana...

In de boek van de wijde wereld... De bestedingen tussen de Stichting van de Arbeid en de Loon- en Prijzencommissie omtrent het percentage van de verwachte loonverhoging. Men neemt wel aan, dat deze week nog een beslissing zal vallen.

Snab-Constellatie op KLM-lijn

Tussen New York en Amsterdam... De bestedingen tussen de Stichting van de Arbeid en de Loon- en Prijzencommissie omtrent het percentage van de verwachte loonverhoging. Men neemt wel aan, dat deze week nog een beslissing zal vallen.

Wengeling overleden

De Willems Mengeling is in de afgelopen twee dagen... De bestedingen tussen de Stichting van de Arbeid en de Loon- en Prijzencommissie omtrent het percentage van de verwachte loonverhoging. Men neemt wel aan, dat deze week nog een beslissing zal vallen.

„Kota Inten” zette 1025 Ambonezen op de wal

(Van een speciale verslaggever)

De grote Zuidwestindische loon... De bestedingen tussen de Stichting van de Arbeid en de Loon- en Prijzencommissie omtrent het percentage van de verwachte loonverhoging. Men neemt wel aan, dat deze week nog een beslissing zal vallen.

Huiverend ondanks trainingspakketten onder sarongs

Onder die 1025 bewoners... De bestedingen tussen de Stichting van de Arbeid en de Loon- en Prijzencommissie omtrent het percentage van de verwachte loonverhoging. Men neemt wel aan, dat deze week nog een beslissing zal vallen.

„Alim” Zetard

De bestedingen tussen de Stichting van de Arbeid en de Loon- en Prijzencommissie omtrent het percentage van de verwachte loonverhoging. Men neemt wel aan, dat deze week nog een beslissing zal vallen.

Mengeling overleden

De Willems Mengeling is in de afgelopen twee dagen... De bestedingen tussen de Stichting van de Arbeid en de Loon- en Prijzencommissie omtrent het percentage van de verwachte loonverhoging. Men neemt wel aan, dat deze week nog een beslissing zal vallen.

Zondag reeds verloor hij het

De bestedingen tussen de Stichting van de Arbeid en de Loon- en Prijzencommissie omtrent het percentage van de verwachte loonverhoging. Men neemt wel aan, dat deze week nog een beslissing zal vallen.

10 LIEFDE

De bestedingen tussen de Stichting van de Arbeid en de Loon- en Prijzencommissie omtrent het percentage van de verwachte loonverhoging. Men neemt wel aan, dat deze week nog een beslissing zal vallen.

DAAR

De bestedingen tussen de Stichting van de Arbeid en de Loon- en Prijzencommissie omtrent het percentage van de verwachte loonverhoging. Men neemt wel aan, dat deze week nog een beslissing zal vallen.

OVERAL

De bestedingen tussen de Stichting van de Arbeid en de Loon- en Prijzencommissie omtrent het percentage van de verwachte loonverhoging. Men neemt wel aan, dat deze week nog een beslissing zal vallen.

In lichte genomen radio's

De bestedingen tussen de Stichting van de Arbeid en de Loon- en Prijzencommissie omtrent het percentage van de verwachte loonverhoging. Men neemt wel aan, dat deze week nog een beslissing zal vallen.

Maatschappij tot Beoordeling der

De bestedingen tussen de Stichting van de Arbeid en de Loon- en Prijzencommissie omtrent het percentage van de verwachte loonverhoging. Men neemt wel aan, dat deze week nog een beslissing zal vallen.

Wengeling overleden

De bestedingen tussen de Stichting van de Arbeid en de Loon- en Prijzencommissie omtrent het percentage van de verwachte loonverhoging. Men neemt wel aan, dat deze week nog een beslissing zal vallen.

De Telegraaf MORGEN MET de Woonkrant

De Telegraaf

Per ex. maandag t/m vrijdag f. 0,95 - zaterdag f. 1,35

Table with subscription rates for various regions: België, Frankrijk, Nederland, etc.

No. 30.575 93ste jaargang

Hoofredactie: J. Fahrenfort - H. L. de Haas

28 pagina's dinsdag 22 april 1968*

Meer kans op werk, wonen en onderwijs

Advertisement for 'Vandaag in De Telegraaf' featuring 'Examenkoorts' and 'De kop is er af'.

Advertisement for 'Vadim valt voor Catherine Deneuve' featuring 'STAN HUYGENS IN AUSTRALIË' and 'Teleacursus Chinees'.

Arrestaties in strijd tegen Libisch geweld

BERLIN, dinsdag In West-Berlijn en Londen zijn gisteren concrete vorderingen gemaakt in het onderzoek naar door Libië geïnitieerde of georganiseerde terreurstreken...

Regering belooft Molukse KNIL'ers

Overleg in metaal gaat door

DEN HAAG, dinsdag Het overleg over een nieuw wetten raam voor de metaalindustrie wordt donderdagochtend voortgezet.

Verhoor in zaak Van Dijk loopt fors uit

door Frits Gonsingh EINDHOVEN, dinsdag De zaak-Rob van Dijk, die op 2 juni 1968, zonder dat daarvoor enige toestemming was gevraagd...

Van onze parlementaire redactie

DEN HAAG, dinsdag De Molukse gemeenschap in ons land heeft met grote instemming gereageerd op het herstel van de bijzondere verbondenheid tussen het Nederlandse volk en de Molukse samenleving...

Nederlanders in Libië van slag

Van onze speciale verslaggever JOS VAN NOORD TRIPOLI, dinsdag De inslag van een luchtdoelgranaat in het dak van hun familie-auto, daar is Paula Meulenburg (27) nog het meest van geschrokken.

Dollar onder f 2,50

Van onze financiële redactie AMSTERDAM, dinsdag De Amerikaanse dollar is gisteren op de Amsterdamse wisselmarkt tot onder de f 2,50 gedaald.

Advertisement for 'Absolute Beginners' featuring a woman's image.

Advertisement for 'Betonblok door autoruit: vrouw zwaar gewond'.

Advertisement for '22/23/24/25 april' featuring a woman's image.

Advertisement for 'VARILUX MET EEN BRIL GOED ZICHT OP ELKE AFSTAND'.

Advertisement for 'ASTRON SYSTEEMBouw'.

Advertisement for 'ARBO 88'.

Advertisement for 'Weer'.

Advertisement for 'Discussie Lubbers en Samaranch op losse schroeven'.

Advertisement for 'Dooddaadaag wegenwacht Dooddaadaag garage!'.

Advertisement for 'NISSAN Je blijft erin rijden.'.

Advertisement for 'ASTRON SYSTEEMBouw'.

Advertisement for 'ARBO 88'.

Advertisement for 'Weer'.

Advertisement for 'Discussie Lubbers en Samaranch op losse schroeven'.

Advertisement for 'Dooddaadaag wegenwacht Dooddaadaag garage!'.

Advertisement for 'NISSAN Je blijft erin rijden.'.

Advertisement for 'VARILUX MET EEN BRIL GOED ZICHT OP ELKE AFSTAND'.

Advertisement for 'Barry, succes!'.

Advertisement for 'EXCLUSIEF DE TELEGRAAF ELKE DAG 2 WEKEN GRATIS'.

Resumé

Tato diplomová práce se zabývá situací Molučanů, žijících v Nizozemsku.

Na začátku mapuje historii jejich původní vlasti, Moluckých ostrovů, které jsou dnes součástí Indonésie. Důraz je kladen především na příchod evropských obchodníků a na vývoj náboženské situace na ostrovech. Práce popisuje vliv Nizozemské Obchodní Společnosti na Molucké souostroví a na Molučany, z nichž mnozí se vlivem událostí stali součástí nizozemské koloniální armády. Právě vývoj situace těchto vojáků je ústředním tématem práce.

Ta se dále soustředí na politickou situaci na Moluckých ostrovech, kvůli které byli mnozí molučtí vojáci a jejich rodiny dočasně převezeni do Nizozemska. Následkem politických zvrátů se však z dočasného pobytu stává pobyt trvalý. Práce proto ve své další části popisuje průběh dění v molucké komunitě žijící v Nizozemsku a snaží se odpovědět na to, v jaké míře byl její život ovlivněn politickými událostmi odehrávajícími se na Moluckých ostrovech a jaký dopad měly tyto události na identitu Molučanů, žijících v Nizozemsku.

Summary

This thesis deals with the situation of Molluccans living in Netherlands. At the beginning describes the history of their original country, Molluccas Islands which are a part of Indonesia. The emphasis is primarily put on the arrival of European traders and on the development of the religious situation on islands. This thesis describes the impact of The Dutch East India Company on the Molluccas Islands and on the Molluccans from them many of them became during the historical happenings a part of Dutch colonial army. This state of affairs of soldiers is exactly the main topic of my thesis.

It followingly focuses on the political situation on the Molluccas Islands due to this fact many of the Molluccan soldiers and their families were transported temporary to Netherlands. As a consequence of political turns the temporary stay became a permanent one.

My thesis also describes development of these happenings in the Molluccan community living in Netherlands in my next chapters and it endeavours to reply in what range the community life was influenced by political happenings on the Molluccas Islands and what impact these happenings had on the identity of Molluccans living in Netherlands.

Anotace

Jméno autora: Olga Vašková

Název fakulty a katedry: Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci,
katedra nederlandistiky

Název diplomové práce: Molukkers in Nederland

Anglický název diplomové práce: Moluccans in the Netherlands

Český název diplomové práce: Molučané v Nizozemsku

Vedoucí diplomové práce: Prof. dr. Wilken Engelbrecht, cand. litt

Počet znaků (text práce): 119 997

Počet stran: 78

Počet příloh: 2

Počet použitých titulů: a, literární zdroje: 11

b, internetové zdroje: 29

Klíčová slova: Molukkers, Molukken, Het Koninklijk Nederlandsch-Indisch Leger (KNIL), Republik Maluku Selatan (RMS), Treinkaping, radicaliseren, Kerusuhan, identiteit

Krátká charakteristika: Tato diplomová práce pojednává o situaci Molučanů žijících v Nizozemsku. Práce poukazuje na roli moluckých vojáků v nizozemské koloniální armádě a popisuje historický vývoj událostí odehrávajících se na Moluckých ostrovech, které měly za následek příjezd moluckých vojáků s rodinami do Nizozemska. Dále se práce věnuje dění odehrávajícímu se v této molucké komunitě a snaží se odpovědět na to, v jaké míře bylo toto dění ovlivněno polickými událostmi, které probíhaly na Moluckých ostrovech. Práce se rovněž zabývá vztahem molucké komunity s Nizozemskem a otázkou molucké identity.